

Vergadering van Vrijdag 16 April 1909, 's avonds 8 uur.

Voorzitter: Generaal DE WAAL.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Ik open de vergadering. Ik heet u allen welkom en ook den geachten spreker van heden avond.

Met het oog op den tijd stel ik u voor, de ballotage der candidaten te doen plaats hebben in de pauze en noodig ik reeds nu de Heeren TEN KLOOSTER en ROËLL uit, alsdan den Secretaris te willen bijstaan bij het opnemen der stemmen.

Ik geef thans het woord aan den Kolonel OOLGAARDT, tot het houden van zijne voordracht:

Beschouwingen over de organisatie van de Nederlandsche Veld-Artillerie.

De Heer OOLGAARDT: Mijne Heeren. Wanneer men de organisatie van de Artillerie te velde van het Nederlandsche leger met die van de legers der ons omringende natiën vergelijkt, wordt men getroffen door de bestaande verschillen, en weldra doordrongen van de hooge wenschelijkheid, dat de toestand bij ons veldleger in dit opzicht gewijzigd worde, dringt de vraag zich op of ook de mogelijkheid daartoe bestaat.

Ik wil heden avond pogen een antwoord te geven op die moeilijke vraag. Moeilijk, en weinig dankbaar noem ik haar, omdat de eischen, waaraan toch naar billijkheid zou behooren te kunnen worden voldaan, reeds bij oppervlakkige beschouwing blijken in strijd te zijn met de middelen, waarover kan worden beschikt; waardoor niet anders dan het zoeken van een middenweg overblijft. Al dadelijk wil ik dan ook er op wijzen, dat het te geven antwoord zeker niet in alle opzichten zoo beslist zal kunnen luiden als ik wel wenschen

zou; en dat mijne bedoeling geene andere is dan het belangrijke vraagstuk nogmaals onder de oogen te zien, en dus doende zoo mogelijk mede te werken om eene bevredigende oplossing voor te bereiden.

Dat het onderwerp verdient in deze Vereeniging behandeld te worden, vindt in de eerste plaats zijn grond in de belangstelling, die daarvoor in den laatsten tijd werd gewekt; maar ook in het feit, dat de zaak zeker niet uitsluitend het meer direct daarbij betrokken wapen betreft. Ook in het Nederlandsche officierskorps toch is het besef doorgedrongen, dat bij de operatiën te velde geen der verschillende wapens op zichzelf behoort op te treden, op het gevechtveld zich eene bepaalde taak zoeken, en slechts naar de uitvoering daarvan streven moet. Integendeel, aanhoudend en innig samenwerken wordt voorgestaan en is dan ook noodzakelijk, omdat tegenover een vijand, die mede deze tactiek volgt, alleen dus handelend verlangde uitkomsten zullen verkregen worden.

De belangstelling van het eene wapen te velde in de organisatie en den toestand, d. i. in het vermogen der anderen moest daarmede toenemen. Aan verschijnselen, die doen zien, dat dit dan ook inderdaad het geval is, ontbreekt het niet. Zeker echter moet dit mede voor een goed deel worden toegeschreven aan den gelukkigen maatregel, waarbij de verschillende wapens van het veldleger ook reeds in vreedestijd in het divisieverband werden opgenomen.

Wat de wijze van behandelen van het onderwerp betreft, zij nog opgemerkt, dat de stof in enkele, u bekende, punten werd neergelegd. Ik ging hiertoe over om duidelijk te doen in het oog springen waarom het gaat, wat gewenscht wordt, en wat voor het oogenblik bereikbaar mag worden geacht.

1e. Het op een hoog peil brengen van de kracht van het veldleger is voor Nederland een staatsbelang bij uitnemendheid: De strategische onderdeelen van het leger moeten dan ook bij die van mogelijke tegenstanders aan artilleriekracht niet achter staan.

De inhoud van de eerste der bovenstaande zinsneden zou zeker het onderwerp van eene afzonderlijke voordracht te

dezer plaatse kunnen uitmaken. Ik wil hier echter de stelling slechts als uitgangspunt nemen voor mijn volgend betoog. Dit geschiedt om het belang der zaak goed te doen uitkomen, maar ik meen daartoe te mogen volstaan met als mijn gevoelen te doen kennen, dat voor het Nederlandsche volk minder kans bestaat op het zelfstandig moeten voeren van een oorlog met een der ons omringende mogendheden, dan wel op de noodzaak om bij mogelijke staatkundige verwickelingen van volken buiten onze grenzen de onzijdigheid van ons grondgebied te moeten handhaven. Bij den strijd nu, die hieruit zou kunnen voortspruiten, zoude in de eerste plaats het veldleger eene rol te vervullen hebben; maar het is voorts het veldleger, dat, preventief werkende, aan ons volk onder de bedoelde omstandigheden de rampen van een oorlog zou kunnen besparen. Wordt toch het vermogen van de mobiele troepen, die steeds en tot onmiddellijk optreden beschikbaar zijn, zoo groot, dat de nadeelen, voortspruitend uit de noodzaak om legerafdeelingen af te zonderen ten einde die troepen in bedwang te houden, de voordeelen, welke het gebruik maken bij de operatiën van ons territoir oplevert, overtreffen, zoo stijgt daarmede aanzienlijk de kans, dat de grenzen geëerbiedigd zullen worden. Den gegronden indruk te vestigen, dat vooral met de door ons in het veld te brengen krachten rekening zal dienen gehouden te worden, moet daarom het streven zijn. Met recht mag het organiseren en onderhouden van een sterk veldleger voor ons vaderland een staatsbelang bij uitnemendheid worden genoemd.

Intusschen valt er op te wijzen, dat de kracht van dit lichaam geenszins uitsluitend door het aantal in het veld te brengen strijders wordt bepaald. Het zullen goed geoefende, voor hunne taak alleszins berekende elementen moeten zijn, waaruit de onderdeelen worden opgebouwd; terwijl wat de sterkte der verschillende wapens betreft, tusschen deze de verhouding zal moeten bestaan, die voor eene goede en doeltreffende organisatie van het geheel geëischt wordt.

Bekend is het, dat onze divisiën bij eene mobilisatie met eene relatief zeer zwakke Artillerie zullen te velde trekken.

Wordt nagegaan, dat op 1000 geweren thans in het Duitsche leger 5,7 stukken Veld-Artillerie worden aangetroffen, en in het Fransche 3,6, welk cijfer echter, gelijk bekend is, weldra mede tot circa 5 stijgen zal, dan dient wel een scherp licht te worden geworpen op den toestand in Nederland, waar thans te velde op 15 bataljons Infanterie 6 batterijen van 6 stukken, of op 1000 geweren 2,4 stukken, en mochten ook de bij mobilisatie te vormen reservebatterijen bij de divisieën van het veldleger worden ingedeeld, 2,8 stukken zullen voorkomen.

Toegestemd moet echter worden, dat bij het nader beschouwen dezer aangelegenheid het minder de bedoelde verhoudingscijfers zullen zijn, die tot grondslag mochten strekken, dan wel de vraag: „welke sterkte aan Artillerie bij onze divisieën vereischt wordt, om deze in staat te stellen, de taak, die haar onder verschillende omstandigheden kan worden opgedragen, te vervullen.” Doet zich dus voor het Nederlandsche leger te velde de behoefte aan sterkere Artillerie inderdaad gevoelen?

Wie gelegenheid had, terreinen in verschillende streken van ons vaderland uit een militair oogpunt gade te slaan, zal wellicht twijfel daaraan wel eens bij zich hebben voelen opkomen. In meerdere gedeelten toch van het land worden noch de schootsvelden, noch de stellingen aangetroffen, die de Veld-Artillerie zich voor het gevecht gaarne toegewezen ziet. Maar te wijzen valt dan op de veranderde omstandigheden, die in dit opzicht bij de invoering van het nieuwe geschut zijn ontstaan. Het bedekte terrein in het polderland, in hooger mate nog de sterk bedekte streken in de Geldersche Vallei, in den Achterhoek, Noord-Brabant en elders, zij laten dikwijls vrij uitzicht niet dan tot op korten afstand toe; het schootsveld is uiterst beperkt, en aan de Artillerie kon dan ook dikwijls in deze streken eene zich voor dat wapen eignende opdracht niet gegeven worden. Werd hiertoe niettemin overgegaan, dan bestond vaak de noodzaak om in voorste linie op te treden, hetgeen reeds het in stelling brengen der stukken, door de kans om daarbij onder vernietigend vuur te geraken, tot eene zeer bedenkelijke handeling maakte. Maar geheel anders werd in dit opzicht de toestand toen do

mogelijkheid ontstond om de vuurmonden, terwijl deze meer achterwaarts worden opgesteld, op eenig terrein, dat wel geen uitzicht geeft, maar dan ook eene groote mate van dekking biedt, te richten van af eenig in de nabijheid der stelling zich bevindend hooger punt op gewilde voorwaarts gelegen terreindeelen. Heeft toch de leider van het vuur van die hoogere standplaats, hetzij terreinvoorwerp of observatieladder, uitzicht op het gevechtveld aan 's vijands zijde, zoo maken de middelen, waarover thans de Artillerie beschikt, het mogelijk, van hieruit het vuur eener batterij te regelen, het te blijven leiden, de voor haar zichtbare doelen te beschieten. Men behoeft geenszins een voorstander te zijn van de toepassing van indirecte richting voor alle gevallen en op alle terreinen om de groote beteekenis van deze wijze van handelen voor omstandigheden als de boven bedoelde in te zien. Zij toch geeft voor vele gevallen waarde aan de Artillerie ook wat betreft het gebruik in de bedoelde bedekte streken van ons vaderland.

Maar bovendien, het zullen gewis niet uitsluitend deze terreinen zijn, waarop het veldleger eene taak kan te vervullen hebben. Terugslaan van een vijand, die de grenzen overschreed, of wel het standhouden, waar verder doordringen belet moet worden, kan zeker van onze troepen te velde een strijd vorderen ook op de meer open terreinen, die in de eerste plaats tot gevechtvelden zich eigenen. Hier komen meer normale toestanden voor. De gelegenheid om dan sterkere Artillerie, meer of minder in onderling verband, in stelling te brengen zal in den regel niet ontbreken; zeker zal het onder deze omstandigheden, waarop het Nederlandsche veldleger toch ook berekend moet zijn, gewenscht wezen, dat de onderdeelen daarvan niet minder sterk aan Artillerie zijn uitgerust dan die van den tegenstander.

2e. Het vermogen van de Nederlandsche Artillerie te velde zou aanzienlijk kunnen worden vergroot:

a. door een ander gebruik te doen maken van het aantal beschikbare stukken;

b. door deze in batterijen van 4 stukken in te deelen.

De wenschelijkheid van uitbreiding van onze Artillerie te velde zal na de bovenstaande korte uiteenzetting, naar ik vertrouw, door u worden gedeeld. Met het oog op de jongste uitgaven voor aanschaffing van materieel voor de Bereden-Artillerie, en lettende op de vele legerbehoefden, waarin in de eerstvolgende jaren zal moeten worden voorzien, moeten wij intusschen wel aannemen, dat aan vermeerdering van bedoeld materieel thans geene aanzienlijke sommen zullen kunnen worden ten koste gelegd. Eene Artillerie in sterkte geheel gelijk aan die van mogelijke tegenstanders zal daarom voor het oogenblik wel niet te verkrijgen zijn; eene wanverhouding als waarop boven gewezen werd, zou echter evenmin behoeven te bestaan.

De Rijdende Artillerie mederekenende, zullen bij de van kracht zijnde organisatie 156 stukken te velde worden gebracht; komen de bij eene mobilisatie op te richten reserve-batterijen mede beschikbaar, zoo zal dit aantal met nog 24 stukken vermeerderd worden. Totaal zullen dan 180 stukken te velde zijn, terwijl het toch bekend is, dat destijds 204 vuurmonden met 408 bijbehorende gepantserde caissons werden aangeschaft. Voor 24 dier stukken dus is, voor zooverre kan worden nagegaan, thans geene bepaalde bestemming weggelegd; zij zullen als reserve kunnen dienen, maar voor de directe sterkte van het leger, dat in geval van oorlog den eersten stoot zal hebben te doorstaan, zullen zij niet worden benut. Erkend moet wel worden, dat van het geschut, nu bestemd voor de reservebatterijen, zoowel als van de bedoelde reserve, te zamen 48 stukken sterk, voor de belangen van het leger, dat is van den Staat, beter profijt getrokken zou kunnen worden.

In herinnering zij nog gebracht, dat thans het bij elke divisie van het veldleger ingedeelde regiment Veld-Artillerie, afgezien van Treinafdeeling en Depôt, bestaat uit een regimentsstaf, en twee afdeelingen, elke dezer laatsten geformeerd uit een staf, uit drie batterijen van 6 stukken met een gevechtstrein van 3 caissons, en uit eene lichte munitie-colonne van 9 caissons. Om de vraag te beantwoorden op welke wijze de totale geschutsvoorraad, die geacht mag worden beschikbaar te zijn, het meest doeltreffend ware aan

te wenden, dient eerst deze formatie nader in oogenschouw te worden genomen.

De Veldbatterijen zijn geformeerd uit 6 stukken; alleen reeds deze omstandigheid maakt eene reorganisatie van onze Veld-Artillerie op voet van oorlog sterk gewenscht. Steeds krachtiger en meer algemeen wordt het inzicht, dat de dus gevormde tactische eenheden te groot zijn om te velde een doeltreffend gebruik te verzekeren; wie de practijk van het wapen kent, weet trouwens tot welke bezwaren de aanvoering daarvan leiden kan. In de marschcolonne is de batterij van 6 stukken, ook door het groote aantal bijkomende voertuigen, een te zwaar, te log lichaam; het vinden van geschikte stellingen vordert om meerdere redenen vaak een langen tijd, waarvan vertraging bij het in stelling brengen der Artillerie het gevolg is, ook in gevallen, waarin naar het ingrijpen van dit wapen dringend wordt uitgezien. Wat eindelijk de vuurleiding betreft, toonden proeven, ook hier te lande genomen, overtuigend aan, dat bij de batterij van 4 stukken het vuur vlugger geregeld wordt, dat deze batterij in een zelfden tijd een grooter aantal schoten dan de batterij van 6 stukken afgeeft, dat zij meer treffers bereiken doet.

Op de bezwaren, die de aanvoering van de batterij van 6 stukken moet medebrengen, werd vaak de aandacht gevestigd. Het geschiedde o. m. in de aflevering van *De Militaire Spectator* van de maand Maart 1904, op een tijdstip dus, dat het nog mogelijk geweest zou zijn, naar de toen reeds bestaande voorbeelden in Frankrijk en Zwitserland, ook ten onzent eene organisatie op den voet van batterijen van 4 stukken in te voeren. Van de nadeelen der thans bestaande organisatie zijn de deskundigen overtuigd. Men moge in haar berusten; voorstanders op grond van tactische belangen worden niet aangetroffen.

Sterk kwam de voorkeur in het Fransche leger, dat van het snelvuurgeschut het langst ondervinding heeft, aan de batterijen van 4 stukken toegekend, weder uit in het onlangs door de „Commissie voor de reorganisatie van de Artillerie” daar te lande uitgebrachte verslag. En allerminst zal die voorkeur aan vooringenomenheid voor eenig stelsel van

organisatie mogen worden toegeschreven. In het bedoelde, hoogst belangrijke rapport, in zijn geheel opgenomen in de aflevering van de *Revue d'Artillerie* van December j.l., wordt de bij de invoering van het snelvuurgeschut, in het tijdvak 1895—99, in Frankrijk gevolgde gang van zaken openbaar gemaakt. Het doet zien, dat destijds meer dan 100.000 schoten werden gedaan met batterijen van allerlei formaties, en voorts dat daarbij de groote voordeelen der vierstukkenbatterij zoo sterk op den voorgrond traden, dat niet geaarzeld werd, deze laatste formatie bij het organiseeren der snelvuurartillerie te aanvaarden. Toen nu in 1906, na het in gebruik stellen in Duitschland van het naar de nieuwere beginselen gewijzigd materieel, in Frankrijk door de regeering besloten werd tot uitbreiding van de Artillerie over te gaan, werd het vraagstuk aldaar op nieuw aan de orde gesteld, en onder anderen het toen door den Generalen Staf van het leger gedane voorstel om de bestaande batterijen alsnog op 6 stukken te brengen in beproeving genomen. Zeker ware deze oplossing de eenvoudigste en minst kostbare geweest, maar weder bleek het grooter vermogen der minder sterke batterijen; en de hierop gegronde conclusie der commissie luidde dan ook, de Fransche legerkorpsen met 30 batterijen van 4 stukken uit te rusten, in de overtuiging, dat deze, ofschoon de mindere in stukkental, eene grootere artilleriekracht vertegenwoordigen dan de 24 batterijen van 6 stukken van het Duitsche legerkorps.

De Generaal ROHNE in zijn belangrijke commentaar op het meer bedoelde rapport 1) geeft blijk die meening ten volle te deelen. Trouwens reeds in de *Militärische Zeitfragen* No. 8 van 1904 schreef deze deskundige: „Ja man muss sogar zugeben, dass eine Batterie von 4 Geschützen mit Rohrrücklauf mehr leistet als eine solche von 6 Geschützen, da sie wegen der verminderten Reibung besser in der Hand ihres Führers ist, der sie leichter mit Auge und Stimme beherrscht.” De practijk leidde ons tot de zelfde overtuiging. En toch schuilt in de vuurleiding niet het hoofdbezwaar. In het rapport der

---

1) Zie hiervoor de *Artilleristische Monatshefte* Januari 1909.

Fransche commissie wordt van de zesstukkenbatterij gezegd: „Une telle batterie serait trop lourde à commander pour la moyenne des officiers.” Die woorden geven, naar het ons voorkomt, den toestand juist weer; en welke beteekenis valt toe te kennen aan het meest volmaakte werktuig, indien het gebruik daarvan te wenschen overlaat.

Hoe belangrijk het onderwerp ook wezen moge, de ter beschikking staande tijd verbiedt, daarop nader in te gaan. Slechts zij ook hier, met het oog op het groote belang, dat het geldt, andermaal gewezen op de omstandigheid, dat voor de zoo moeilijke taak, die onzen batterij-commandanten wacht, de zware batterij van 6 stukken te velde aan te voeren, bij de bestaande vredesorganisatie de gelegenheid tot voorbereiding zoo goed als geheel ontbreekt. Alleen door samenvoegen van personeel en paarden van verschillende batterijen toch kan eene gevechtsbatterij van 6 stukken worden samengesteld; wel geschiedt dit dan ook in het tijdperk der zomer-oefeningen, maar uit den aard der zaak moet het uitzondering blijven, en wordt dus eene batterij van 6 stukken slechts enkele malen door de batterij-commandanten aangevoerd. De gewenschte toestand, waarbij te velde de batterij op voet van oorlog als een werktuig zal zijn in de hand van den batterij-commandant, dat onder alle omstandigheden zeker en vlug naar diens inzichten en daaruit voortvloeiende bevelen functioneert, kan bij den bestaanden toestand bezwaarlijk worden bereikt.

Met hoogstens 4 stukken wordt door onze Veld-Artillerie als regel geoefend; de aanvoering eener batterij van deze sterkte behooren de kapiteins en oudere luitenants zich te hebben eigen gemaakt. Met batterijen van 4 stukken moeten deze daarom ook hebben op te treden in de zoo veel moeilijker omstandigheden te velde als het gelden zal een werkelijken vijand te bestrijden.

3e. Bij toepassing van de sub 2e bedoelde maatregelen zoude het regiment Veld-Artillerie op voet van oorlog, afgezien van Treinafdeeling en Depôt, kunnen zijn geformeerd uit: 1 regimentsstaf en 3 afdeelingen, elk bestaande uit een staf, 4 batterijen van 4 stukken en eene lichte munitiecolonne.

Afgezien van een paar bovendien voorhanden vuurmonden, die zoo noodig ter vervanging van onbruikbaar gewordenen zullen kunnen dienen, moeten 204 stukken geacht worden beschikbaar te zijn. Eene doeltreffende organisatie nu zou, gelijk wij betoogden, behooren mede te brengen, dat deze totale kracht in eerste linie zal kunnen worden benut. Blijven even als thans 12 stukken bestemd voor de Rijdende Artillerie, op welke organisatie hier niet nader wordt ingegaan, dan kunnen 192 stukken voor de Veld-Artillerie beschikbaar zijn, d. i. 48 stukken, of 12 batterijen van 4 stukken voor elke divisie. In verband hiermede zou het regiment Veld-Artillerie op voet van oorlog uit 3 afdelingen van 4 batterijen van 4 stukken kunnen bestaan. De vraag is nu of eene organisatie op voet van vrede mogelijk is, die bij mobilisatie de hierboven aangegeven oorlogsterkte geven zou, zonder dat daardoor het bedrag der jaarlijksche kosten van het genoemde wapen te zeer wordt verhoogd.

Kon deze laatste voorwaarde buiten beschouwing gelaten worden, bestond dus, zij het ook binnen bepaalde grenzen, vrijheid in het vaststellen der vredessterkte van het wapen zoo aan manschappen en kader als van het aantal paarden, dan zou ongetwijfeld de voorkeur gegeven worden aan eene organisatie, welke reeds in tijd van vrede alle batterijen bevat, die bij mobilisatie zullen te velde gaan; zoodat, even als thans, bij den overgang op voet van oorlog die batterijen door opkomende lichteningen militie en gevorderde paarden slechts meer of minder behoeften te worden aangevuld. Dat voor een volk, hetwelk in het onderhouden van een sterk veldleger een groot staatsbelang ziet, een dergelijke toestand mogelijk is, bewijst ons o. a. Frankrijk, waar, afgezien nog van de batterijen met verhoogde vredessterkte, de organisatie der batterij van 4 stukken op voet van vrede 90 manschappen en 57 paarden omvat.

Om echter, bij de bovengenoemde oorlogsterkte als grondslag, ten onzent eene overeenkomstige vredesorganisatie tot stand te brengen zoude het thans bestaande aantal batterijen Veld-Artillerie niet of minder dan verdubbeld moeten worden. O. m. beteekent dit voor de eerste aanschaffing van meer

benoedigde paarden ruim 750.000 gld., voor het kazernement en de stalling van vier nieuwe afdelingen, de kosten van den bouw te Ede als grondslag nemende, 4×580.000 , of circa 2.300.000 gld.; terwijl voorts ook bij alle reeds bestaande afdelingen, die met eene batterij zouden vermeerderd worden, zou moeten worden bijgebouwd; maar wat wellicht zwaarder dan dit alles wegen zou, ook de kosten van het wapen in tijd van vrede zouden ruim verdubbeld worden. Bedenkt men dit, zoo zal wel moeten worden toegegeven, dat eene reorganisatie op dezen grondslag, hoe gewenscht zij ware, en rationeel ook, waar toch het daarvoor benoedigde materiaal werd aangeschaft en beschikbaar is, voor afzienbaren tijd onbereikbaar moet worden geacht.

Juist echter ook omdat het materieel beschikbaar is, dringt de vraag zich op of dan niet een middel kan gevonden worden, dat de zelfde organisatie op voet van oorlog zoude mogelijk maken zonder dat de kosten in tijd van vrede zoo hoog worden opgevoerd.

Bij het streven naar eene oplossing van het vraagstuk der uitbreiding van onze Veld-Artillerie zal ook die vraag telkens gewis ter sprake komen. Zoo wordt in eene studie van den Luitenant HASSELBACH in het *Orgaan van de Bereden-Artillerie*, aflevering 12 van 1908, aangedrongen op het vormen van inactieve eenheden, en op de officieren der Veld-Artillerie een dringend beroep gedaan om een op dien grondslag berustend stelsel te ontwerpen. Het heet daar: „De Infanterie is voorgegaan, de Veld-Artillerie zal moeten volgen; zij kan niet meer ontkomen aan de noodzakelijkheid van het vormen van inactieve eenheden”; en verder: „Degene die dit vraagstuk ernstig bestudeeren wil en tot zoodanige resultaten komt dat ook in Nederland inactieve eenheden bij de Veld-Artillerie ingevoerd kunnen worden, zal zijn wapen en het leger een onschatbaren dienst bewijzen.” Of het naar onze meening mogelijk geacht mag worden, dien dienst te bewijzen, zal nader blijken; maar niet minder dan de schrijver van het bedoelde artikel doordrongen van het belang der zaak, hebben wij deze tot een onderwerp van studie gemaakt en gestreefd naar eene bevredigende oplossing.

De inactieve eenheden zouden op het tijdstip eener mobilisatie in actieve moeten worden omgezet, moeten tegelijk met de andere onderdeelen van het veldleger marschvaardig zijn, en met deze direct en in eerste linie kunnen dienst doen. Dit zal steeds de bedoeling moeten zijn, en van dit beginsel uitgaande kwamen wij tot de meening, dat de beste oplossing in eene verdubbeling op het tijdstip der mobilisatie van de in vreedetijd aanwezige batterijen zoude bestaan. In Frankrijk werd bij de jongste, reeds besproken reorganisatie die handelwijze mede in beschouwing genomen, maar verworpen op grond, dat de verdubbeling aan de stambatterijen meer krachten onttrekken zou dan door de aanwinst aan nieuwe batterijen kon worden vergoed; na te gaan hoe het hiermede gesteld zou zijn bij de ten onzent bestaande toestanden wordt om de hier boven genoemde redenen geacht niettemin van belang te zijn.

Het regiment Veld-Artillerie dan zou op voet van vrede, afgezien weder van de Treinafdeeling en van het Depôt, evenals thans uit twee afdeelingen kunnen bestaan; elke afdeeling echter geformeerd uit 3 batterijen van 4 stukken. Bij mobilisatie zouden deze batterijen zich moeten verdubbelen, in dien zin, dat op genoemd tijdstip uit elke sectie eene batterij van 4 stukken werd geformeerd. Van de aldus uit elke vredesbatterij ontstaande twee batterijen zoude de eene onder het bevel komen te staan van den kapitein, de andere onder dat van den oudsten luitenant. De 1e en 2e Batterij der vredesorganisatie zouden zoo doende de vier batterijen van 4 stukken en de lichte munitiecolonne kunnen vormen, waaruit de Ie Afdeeling van het regiment te velde zou zijn samengesteld. De 4e en 5e Batterij vormden op overeenkomstige wijze de IIe Afdeeling. Deze afdeelingen zouden door de afdeelings-commandanten van het regiment op voet van vrede worden aangevoerd. Uit de 3e en 6e Batterij eindelijk zouden, mede handelende in den aangegeven zin, de batterijen en de lichte munitiecolonne der bij mobilisatie te vormen IIIe Afdeeling moeten voortkomen, waarover alsdan de kapitein voor speciale diensten van het regiment het commando aanvaardt. De laatstgenoemde functie zou in verband

hiermede in tijd van vrede niet gelijk nu door den jongsten kapitein van het regiment, maar door den oudsten der voor het commando over eene afdeeling geschikt geachte kapiteins moeten worden vervuld.

Dat, handelende als boven werd aangegeven, de IIIe Afdeeling niet vóór het tijdstip eener mobilisatie wordt geformeerd, en de haar samenstellende batterijen eerst bij de concentratie der divisie zullen bijeenkomen, is zeker geen gewenschte toestand. De commandant dier afdeeling toch zal geene gelegenheid gehad hebben, zijne batterijen te leeren kennen. Waar intusschen aangaande de inzichten betreffende het gebruik der snelvuurartillerie gaandeweg meer eenheid van opvatting zal ontstaan, en alle onderdeelen naar bepaalde voorschriften geoefend werden, zal dit bezwaar niet overwegend zijn. Voordeelig daarentegen ware de omstandigheid, dat de uitvoerbaarheid van het stelsel eene vredesorganisatie der batterij van 4 stukken vorderen zou, die sterker is dan die, welke thans voor de vredesbatterij van 6 stukken geldt. De batterij-commandant zou daardoor in staat gesteld worden, in tijd van vrede zich inderdaad te oefenen in het werken met eene gevechtsbatterij van ongeveer gelijke sterkte en samenstelling als hij te velde zal hebben aan te voeren. Daarbij zou dan echter de plicht op hem rusten, ook den oudsten luitenant der batterij onder zijne leiding geheel voor te bereiden en geschikt te maken voor de zelfde, ook dezen officier wachtende taak.

En nu de vraag: „Mag het boven geschorste stelsel uitvoerbaar worden geacht; is het voor practische toepassing geschikt?” Zeker zijn tegen de voorgestelde verdubbeling der batterijen bezwaren aan te voeren: ja, erkend moet worden, dat deze toenemen naar mate men bij het uitwerken van het stelsel zich meer daarin verdiept. Kwamen zij bepaald onoplosbaar voor, dan lieten wij de zaak verder rusten; waar echter dit ons voorkomt niet het geval te zijn, vordert het beoogde doel, dat zonder voor- of tegeningenomenheid zal worden nagegaan hoe die bezwaren waren te boven te komen. De ter beschikking staande tijd maakt, dat wij ons daarbij echter weder tot de hoofdzaken zullen moeten bepalen.

In de eerste plaats zal zeker gedacht worden aan den gang van zaken bij eene mobilisatie. Die even belangrijke als moeilijke handeling toch veroordeelt al wat ingewikkeld is; zij mag niet dan eenvoudige verrichtingen vorderen. Maar door voorbereiding in tijd van vrede zal de in dit opzicht gewenschte toestand ook bij de aangegeven regeling verkregen kunnen worden. In elk geval zal het onderscheid met hetgeen op het tijdstip eener mobilisatie ook thans bij de van kracht zijnde organisatie moet worden verricht niet groot behoeven te zijn; ook de batterij van 6 stukken te velde toch is een gansch ander lichaam dan de bestaande in tijd van vrede.

Degelijke, nauwgezette en onafgebroken voorbereiding in elke batterij van den overgang van den vredestoestand tot dien op voet van oorlog zoude echter onmisbaar zijn. Al wat bij mobilisatie aan materieel en tuigen benoodigd zijn zal, moet niet slechts steeds ter plaatse berusten, maar ook ruim en op doeltreffende wijze zijn opgelegd, zoodat alles geheel gesorteerd en voor de onderdeelen als het ware voor het grijpen ligt. De vredessterkte der batterij moet zoo naar getalsterkte als naar geschiktheid der verschillende elementen te voren over de twee te vormen oorlogsbatterijen gelijk zijn verdeeld; trouwens in hoofdzaak zal dit steeds het geval wezen, waar uit elke sectie een batterij wordt samengesteld. Het benoodigde personeel voor beide batterijen, officieren, kader en minderen, moet in tijd van vrede zijn vastgesteld en ingedeeld; en als het ware dagelijks moet met de voorkomende mutatiën rekening worden gehouden, zoodat bij de batterij steeds eene volkomen bijgewerkte indeeling van het personeel, bestemd voor elk der twee te vormen batterijen, berusten zou. Met de paarden der vredessterkte diende in den zelfden zin gehandeld te worden.

Ogenschijnlijk moge een en ander wellicht ingewikkeld of bezwaarlijk voorkomen, in werkelijkheid zou het dit echter niet behoeven te zijn. Werd toch aan de bovengenoemde voorwaarden voldaan, zoo zien wij geene vereischte handelingen, die niet in vreedetijd zoo kunnen worden voorbereid, dat de uitvoering bij mobilisatie vlot van stapel loopen zal. Alleen, de te volgen gang van zaken moet den batterij-com-

mandant en diens helpers klaar voor oogen staan; de voorbereiding moet doeltreffend zijn geschied, en daarbij ten opzichte van alle belangen zoo ver zijn gegaan als de vredes-toestand slechts toelaat. Het mobiliseeren der batterijen zou voorts vaak beoefend moeten worden, en dient mede een onderwerp uit te maken, waarop bij inspectiën de aandacht gevestigd is.

Een ander belang betreft de encadreering en aanvoering der bij mobilisatie ontstaande onderdeelen. Wij gaven reeds aan, dat de kapitein voor speciale diensten als commandant der te vormen IIIe Afdeeling zou kunnen optreden en een der luitenants voor speciale diensten als diens adjudant. De kapitein, die in vredestijd over eene batterij Veld-Artillerie het bevel voert, en voorts de oudste luitenant dier batterij zouden op het tijdstip eener mobilisatie de twee batterijen moeten formeeren, die uit elke vredesbatterij voortkomen. Hun wacht daarbij eene even belangrijke als moeilijke taak, en zij dienden daarvoor dan ook van het eerste oogenblik af beschikbaar te zijn. Die voorwaarde zou medebrengen, dat niet, gelijk thans wel geschiedt, actief bij de Veld Artillerie dienende officieren bij eene mobilisatie voor de paardenvordering zullen worden bestemd.

Vergissen wij ons niet, zoo zijn nu circa 30 der kapiteins en oudere luitenants voor die functie aangewezen. De meerderheid van hen behoort tot de officieren, die als batterij-commandant dienst doen of als zoodanig zouden hebben op te treden; zij nu zouden den eersten mobilisatiedag, waarop, ook ondanks de beste voorbereiding, zoo velerlei belangen zullen moeten geregeld worden, op hun post en voor hunne eigenlijke taak ontbreken. Die toestand zou niet bestendig kunnen worden; maar er zij op gewezen, dat hij om overeenkomstige redenen ook bij de van kracht zijnde regeling tot groote bezwaren leiden zal; in elk geval is daarom wijziging gewenscht.

Ongetwijfeld zou het tot stand brengen daarvan moeilijkheden opleveren; waar toch vaak op het bezwaar gewezen werd, ware zij anders gewis reeds doorgevoerd; de vraag is echter of het bepaald ondoenlijk moet worden geacht. Van

de benoodigde vorderingscommissarissen en hunne plaatsvervangers vormen de daarvoor aangewezen officieren der Veld-Artillerie circa 24%. Zouden voor deze nu niet ook elders geschikte personen kunnen gevonden worden? Wij vermogen die vraag niet te beantwoorden, maar wijzen er op, dat zij, in het belang van het verloop eener mobilisatie, voor overweging door de ter zake meer kundigen zeker alleszins in aanmerking komt.

Het encadreeren van elk tweetal te vormen batterijen zou intusschen andere, meer ingrijpende wijzigingen in den bestaanden toestand vorderen. Wat de officieren betreft, nemen wij aan, dat de vredessterkte gelijk aan de bestaande blijven zou; per batterij dus een kapitein en drie luitenants. Wel zoude in vredestijd voor de twee sectiën der batterij met twee luitenants kunnen worden volstaan, maar dit geldt evenzeer voor de van kracht zijnde vredesorganisatie, waarbij de batterij toch ook hoogstens met twee sectiën oefenen kan. De practijk echter doet zien, dat de derde luitenant slechts zelden bij eene batterij aanwezig is, veelal bij Rij- of Krijgsschool of bij eenigen anderen cursus is gedetacheerd, en eerst bij mobilisatie zijne plaats herneemt. Wij rekenen daarom er op, dat voor elke vredesbatterij evenals nu de kapitein en 3 luitenants zouden beschikbaar blijven. Nemen dan de kapitein en de oudste luitenant ieder het bevel over eene der twee te vormen batterijen op zich, zoo zou voor elke batterij één beroepsluitenant als sectie-commandant overblijven. Om ook de andere sectiën in beide batterijen door luitenants te kunnen doen aanvoeren zou bij de Veld-Artillerie overeenbehoorlijk aantal verlofs-officieren moeten kunnen worden beschikt.

Ook afgezien van de hier ter sprake gebrachte reorganisatie, mag het nemen van maatregelen, die tot vorming van verlofs-officieren zouden leiden, voor de toekomst van ons wapen een bepaalde eisch worden geacht. Het liefst zagen wij hen uit de militie voortkomen; de ter opleiding vereischte stof echter ontbreekt thans geheel; ja, de klacht is niet ongegrond, dat zelfs voor de vorming van kader van lageren rang de gewenschte individuen onder de ingedeelde lotelingen vaak niet worden aangetroffen.

Het nader beschouwen dezer belangrijke aangelegenheid leidt als van zelf tot de vraag hoe het toch komt, dat onder de lotelingen, ingedeeld bij de bereden wapens, schier geene intellectueel ontwikkelde jonge mannen voorkomen, terwijl zij daarbij toch, althans wat de Veld-Artillerie betreft, zoo noode worden gemist. En voorts, al weten wij ook, dat een zeker aantal personen zich voor den dienst bij de bereden wapens vrijwillig aanmeldt, tot deze andere, of het wel billijk is voor de meer benoodigden, dat is voor de meerderheid, den last van den langeren eersten dienstdienst uitsluitend te doen drukken op de lotelingen der lagere klassen van de maatschappij, gelijk dit thans vrijwel geschiedt. Het zijn daarom sociale zoowel als militaire belangen, die wijziging van den toestand gewenscht maken, in dien zin, dat bij de indeeling naar een vastgestelden grondslag zou worden te werk gegaan. Te bepalen ware, dat voor inlijving bij de bereden wapens twee categorieën van lotelingen worden aangewezen, en wel *a.* zij, die zich vrijwillig daartoe aanmelden; deze echter te nemen tot een beperkt aantal, en alleen dan als hun beroep of betrekking in de burgermaatschappij terecht vermoeden doet, dat zij voor dien dienst bijzondere geschiktheid hebben; en *b.* zij, die bij de loting de laagste nummers trekken.

Eene dergelijke regeling zou, naar het ons voorkomt, ten gevolge hebben, dat ook voor den dienst bij de Veld-Artillerie van zelf een zeker contingent intellectueel ontwikkelden beschikbaar zoude komen; terwijl wij niet er aan twifelen of het meerendeel dezer jonge mannen zou aan de opleiding tot militie-luitenant, of tot kader van minderen rang de voorkeur geven boven de stal- en andere diensten, die in tegengesteld geval van hen gedurende den langen dienstdienst zouden gevorderd worden.

Tot het doen slagen eener regeling op grondslagen als boven werden aangegeven, zouden intusschen nog andere maatregelen gevorderd worden. In de eerste plaats ware afschaffing van de viermaanders, en in verband daarmee van het voorbereidend militair onderwijs, althans met de strekking, die dit nu heeft, noodzakelijk, daar het juist deze instellingen

zijn, die er toe leiden, dat voor de bereden wapens de gewilde personen thans zelfs niet zouden kunnen worden beschikbaar gesteld. Afschaffing voorts van het reservekader. Wel erkennen wij, dat ook uit dit laatste de benoodigde verlofsofficieren zouden kunnen voortkomen, dat dus juist het reservekader zou kunnen leiden tot het beoogde doel, maar de ondervinding van jaren leert, dat het vaak minder militaire zin dan wel eigenbelang is, dat de jonge mannen naar het reservekader drijft, dat zij daarom in hoofdzaak zich verbinden bij het wapen, waarbij de dienst de geringste lasten oplegt, en geen of nagenoeg geen hunner zich aanmeldt voor den dienst bij de Veld-Artillerie. Maar zelfs al ware dit anders, waar het al of niet toetreden tot dit kader geheel van den wil en van de wisselende inzichten van de betrokken personen afhangt, kan naar onze meening op deze instelling als grondslag geene organisatie worden gebouwd. Het reservekader onttrekt aan de militie goede en ontwikkelde elementen, die den anderen wapens wellicht ten goede komen, maar welke ook de Veld-Artillerie allerminst ontberen kan; het dient daarom te verdwijnen. Werd tot dezen maatregel overgegaan, en verder gehandeld in den boven aangegeven zin, zoo vertrouwen wij, dat de benoodigde verlofsofficieren, en evenzoo de voor de vorming der batterijen meer dan bij de bestaande organisatie vereischte wachtmeesters en korporaals uit de militie zouden kunnen voortkomen.

Het verdubbingsstelsel zou medebrengen, dat het aantal per batterij bij eene mobilisatie vereischte manschappen grooter is dan thans. Eene globale berekening toonde ons, dat bij het regiment circa 350 miliciens meer benoodigd zouden wezen; worden deze over zeven lichten verdeeld, aangezien op de jongste niet altijd kan gerekend worden, zoo zou het jaarlijks voor een regiment Veld-Artillerie aan te wijzen contingent der militie circa 50 man sterker moeten zijn; d. i. per batterij en per lichte 8 à 9 of, rekenende op eenig verloop, 10 miliciens meer.

In verband met het grootere aantal recruten, dat hierdoor ter africhting onder de wapenen zou komen, diende mede de vredessterkte aan paarden te worden herzien. Welke grond-

slag voor het vaststellen der nu bestaande organisatie gegolden heeft, waarbij die sterkte op 52 paarden per batterij werd gebracht, is ons niet bekend. De meest gewenschte ware zeker de batterij op voet van vrede aan paarden zoo sterk te maken, dat behalve de bij eene mobilisatie benoodigde rijpaarden ook de bijdehandsche paarden voor de stukken der twee te vormen batterijen beschikbaar waren. Daartoe echter zouden per batterij meer dan 80 paarden benoodigd zijn, een aantal dat wel niet verstrekt zal worden en trouwens te groot zoude zijn om door het beschikbare personeel behoorlijk te doen onderhouden. In verband met de grootere sterkte der lichter en om den toestand te bereiken, waarbij in het zomertijdperk met eene gevechtsbatterij van normale sterkte zou kunnen geoefend worden, zouden wij de vredessterkte op 60 paarden gebracht willen zien.

Maar ook dan zou het aantal bij mobilisatie per regiment Veld-Artillerie te vorderen paarden belangrijk stijgen. In plaats toch der 6 batterijen, die thans elk met 142 rijkspaarden te velde gaan, zouden 12 batterijen komen, die ieder circa 110 paarden mochten tellen. De reservebatterijen zouden daarentegen komen te vervallen. Of deze meer benoodigde paarden door vordering zouden kunnen verkregen worden, kan hier niet worden uitgemaakt; wij vermeenen echter te weten, dat overwegende bezwaren daartegen niet zouden bestaan.

Zeker mag, om de waarde der bij eene verdubbeling ontstaande batterijen te kunnen nagaan, ten slotte niet onopgemerkt blijven, dat van de 110 paarden, die de batterij van 4 stukken ongeveer tellen zou, bij de voorgestelde regeling hoogstens 30 uit de vredessterkte zouden kunnen voortkomen. De nadceelen, uit dezen toestand voortspruitende, zien wij allermint over het hoofd; de vraag is echter weer of zij overwegend zijn.

De dagen, waarin gevorderd werd, dat de batterijen naar vrij ingewikkelde voorschriften met groote correctheid manoeuvreerden en ook op het gevechtsveld naar die zelfde beginselen optraden, zijn voorbij; het geldt thans te marcheeren langs wegen en over heidevelden, waarbij in het nauwgezet bewaren van richting en afstanden geene hoofdzaak wordt

gezien. Niettemin zal elke batterij ongetwijfeld steeds een zeker aantal goed afgerichte, gewillig gaande paarden moeten bezitten; zij zijn benoodigd zoo voor het verkennende personeel en dat, hetwelk den batterij-commandant te vergezellen heeft, als voor de stuks-commandanten en ordonnansen. Die paarden moeten uit de vredessterkte voortkomen, terwijl de daarvan dan nog overblijvenden als bijdehandsche kunnen gebezigd worden. Voor deze laatste bestemming zullen zij echter slechts in geringen getale beschikbaar zijn, en van groot belang is dan ook voor elk stelsel van inactieve eenheden bij de Veld-Artillerie de vraag, of bij de vordering een voldoende aantal paarden verkregen kan worden, die, rekening houdende met de boven toegelichte eischen, ook als bijdehandsche paarden zullen kunnen dienst doen.

Zeker is het te hopen, dat dit inderdaad het geval zal zijn, want ook bij de van kracht zijnde organisatie zullen meerdere gevorderde paarden als bijdehandsche gebezigd moeten worden; de practijk echter alleen zal ons het antwoord kunnen geven op de gestelde vraag.

Ten einde over het bij eene vordering te verkrijgen paarden-materiaal juister te kunnen oordeelen, komt ons dan ook het nemen van proeven op groote schaal met te vorderen paarden bepaald noodzakelijk voor. Bij verschillende regimenten, en dus in verschillende deelen van het land, waren batterijen met mobilisatiepaarden op oorlogssterkte te brengen. De paarden zouden gehuurd moeten worden, niet echter uitsluitend van stalhouders of van enkele groote maatschappijen; gestreefd zou integendeel moeten worden naar het metterdaad bijeenbrengen van overeenkomstige agglomeratiën als de vordering ons leveren zal. Met de dus bespannen batterijen waren dan oorlogsmarschen van enkele dagen te maken waarbij ook vervoer per spoor en per stoomboot voorkomen moest, en voorts op verschillende terreinen in stelling gekomen diende te worden. Zoo zouden gegevens verkregen worden, die tot juister oordeelen in staat stellen.

Wij zeiden reeds, dat met het oog op hetgeen te velde van het gros der paarden zal moeten gevorderd worden, de eischen in bepaalde opzichten niet te hoog moeten worden

gesteld; maar niettemin komt het ons voor, dat aan een nader in overweging nemen van eene organisatie, die verdubbeling der batterijen bij mobilisatie tot grondslag hebben zou, proeven als de bedoelde met te vorderen paarden zeker zouden dienen vooraf te gaan. Van het al of niet voor gebruik geschikt zijn dier paarden toch hangt de uitvoerbaarheid van het geschetste stelsel, in hooge mate af.

Met onpartijdigheid hebben wij de op den gang van zaken bij eene mobilisatie meest van invloed zijnde belangen nagegaan. Hoog schatten wij het voordeel, dat door eene verdubbeling als de bedoelde de te velde onmisbare meerdere Artillerie zou kunnen verkregen worden; maar wij waren daarom voor de bezwaren der uitvoering van het stelsel in de practijk niet blind. Herhalen wij nu de vraag: „mag het geacht worden voor toepassing geschikt te zijn”, zoo kan ons antwoord niet bepaald bevestigend luiden. De uitvoering willen wij niet onmogelijk noemen; maar toch, als wij ons de toestanden voorstellen, die ook ondanks de meest zorgvuldige voorbereiding in den vreedestijd bij eene mobilisatie zouden kunnen ontstaan, vooral ook in die garnizoenen, waar de bewegingsruimte te wenschen overlaat, en daarbij denken aan den zeer korten tijd, die voor het marschvaardig maken der batterijen en het ordenen van zoo vele aangelegenheden zal worden gegund, zoo komt aarzeling boven; en aangezien ten opzichte van eene zoo belangrijke aangelegenheid als de mobilisatie aarzeling uitgesloten dient te zijn, zouden wij aan een verdubbelingsstelsel op grondslagen als het beschouwde onze stem niet durven geven.

4e. Mocht het aantal bij elke divisie ingedeelde stukken niet worden uitgebreid, zoo komt niettemin eene groepeerings te velde van de bestaande Artillerie in batterijen van 4 stukken gewenscht voor. Het zoude mogelijk zijn, alsdan het regiment Veld-Artillerie op voet van oorlog uit drie afdelingen van drie batterijen van 4 stukken te doen bestaan.

Wij hebben tot hier de wijzen van reorganiseeren onzer Veld-Artillerie beschouwd, die tot het benutten van den totalen beschikbaren geschutvoorraad leiden zouden. Onze conclusie

moest luiden, dat het opnemen van alle stukken in de vredesorganisatie kosten medebrengen zou van dien aard, dat voor het oogenblik op de beschikbaarstelling der benoodigde sommen wel niet gerekend zal mogen worden; aan de toepasbaarheid in de practijk van een verdubbelingsstelsel der batterijen bleef twijfel bestaan. Het aantal in eerste linie te velde te brengen stukken zal dan ook wellicht voorshands niet vermeerderd worden; maar wij noemden sub 2° twee middelen, die tot versterking van de artilleriekracht onzer divisien zouden kunnen leiden. Van deze wordt door ons het vormen van de bestaande Artillerie tot batterijen van 4 stukken niet het minst beteekenisvolle geacht.

Ten einde tot den in dit opzicht gewilden toestand te geraken, zoude de vredesorganisatie kunnen gewijzigd worden in dien zin, dat de thans per regiment Veld-Artillerie bestaande 2 afdelingen van 3 batterijen van 6 stukken in 3 afdelingen van 3 batterijen van 4 stukken werden omgezet. Ook bij deze organisatie werd de begeerde toestand verkregen, waarbij per divisie, dus voor de 3 regimenten Infanterie, 3 afdelingen Veld-Artillerie zouden beschikbaar zijn. Wel zoude elke dezer laatsten eene batterij minder tellen dan bij de sub 3° beschouwde organisatie, maar bij de thans bestaande afdelingen met batterijen van 6 stukken zouden zij voor de meerderheid der te velde voorkomende toestanden in vermogen niet achterstaan. De aanwinst zou dus belangrijk zijn, en deze kon, waar het vermogen van snelvuurartillerie naast het aantal stukken, waarmede wordt opgetreden, in zoo hooge mate door den beschikbaren munitievoorraad wordt bepaald, nog worden vergroot door vast te stellen, dat aan de te vormen batterijen van 4 stukken een gevechtstrein van 4 caissons werd toegevoegd. Voor elken vuurmond waren dan, afgezien van den voorraad in den munitievoorwagen, bij de batterij direct 2 geheele caissons beschikbaar. De lichte munitiecolonne van elke afdeling zou in verband hiermede, en lettende op de bestemming van dat lichaam, uit 6 caissons kunnen bestaan.

Wordt nu de meening gedeeld, dat op een stelsel van in vreedestijd inactieve onderdeelen, hoe wenschelijk de toepas

sing daarvan ook ware, bij de Veld-Artillerie niet zal mogen gerekend worden, zoo moet, naar het ons voorkomt, voor de toekomst op de bovenstaande organisatie het oog zijn gericht. Belangrijk zullen de sommen zijn, die ook voor het tot stand brengen daarvan worden geëischt. Evenals bij de sub 3° beschouwde formatie van 48 batterijen in tijd van vrede, zou toch ook hierbij kazernement en stalling voor 4 nieuwe afdeelingen moeten worden gebouwd. Deze afdeelingen zouden echter 3 batterijen tellen, en de bestaande afdeelingen zouden thans niet met eene batterij worden uitgebreid. De aankoop van circa $4 \times 3 \times 52$, d. i. 624 paarden zoude noodig zijn; de voor eerste aanschaffing vereischte som bedraagt hier dus ongeveer de helft van die, bij de organisatie sub 3° bedoeld. Met de blijvende vermeerdering van de jaarlijks terugkeerende uitgaven voor de Veld-Artillerie is dit mede het geval; maar niettemin werden, waar ook bij deze organisatie per regiment 3 afdeelingen in plaats van 2 zouden ontstaan, die jaarlijksche uitgaven met de helft der tegenwoordige vermeerderd. Dit overwegende, valt echter in het oog te houden, dat het vermogen onzer Veld-Artillerie naar evenredigheid zeker in hogere mate zou worden vergroot; en het is dan ook op eene reorganisatie van het wapen in den hier omschreven zin, dat naar het ons voorkomt voor de toekomst moet worden aangestuurd.

Of daarbij de beoogde uitbreiding en de aanbouw van daartoe benoodigd kazernement in eens dan wel geleidelijk, bijv. regimentsgewijze, zal hebben te geschieden; hoe de 12 afdeelingen, als deze beschikbaar zullen zijn, in verband met de voor den aanbouw aan te wijzen garnizoenen, over de tot de divisieën behorende regimenten Veld-Artillerie dienen te worden verdeeld, wij willen daarop thans niet nader ingaan; het ware te veel toekomstmuziek. Wel echter zou te overwegen zijn, indien tot aanbouw wordt overgegaan, of daarbij niet reeds dadelijk met de mogelijkheid van nadere uitbreiding rekening zal moeten gehouden worden. Ook bij de thans bedoelde organisatie worden toch niet meer dan 144 stukken gebruikt van de 192, die voor de Veld-Artillerie kunnen beschikbaar zijn; geenszins achten wij daarom het

uitgesloten, dat men de afdeelingen van 3 batterijen later op eene sterkte van 4 batterijen zal willen brengen; de mogelijkheid daartoe toch blijft bestaan.

Met het te bereiken doel voor oogen mag gehoopt en verwacht worden, dat de kosten, die deze organisatie zoude medebrengen, niet overwegend zullen worden geacht, en toch, al is ook uitstel allerminst gewenscht, valt te betwijfelen of voetstoots tot de uitvoering zal worden overgegaan.

Moet dan, zoo vragen wij ten slotte, tot het tijdstip van het tot stand komen van den beteren toestand geheel in de bestaande organisatie worden berust, of zoude het mogelijk zijn, maatregelen te treffen, die, ook bij behoud van den thans bestaanden toestand in tijd van vrede, althans de organisatie te velde reeds nu verbeterden. Met andere woorden zouden ook nu bij eene mobilisatie voor elke divisie 3 afdeelingen van 3 batterijen van 4 stukken te formeeren zijn? Ons antwoord is het volgende.

Bepaald kon worden, dat elke batterij van 6 stukken bij mobilisatie eene sectie zal afscheiden, waardoor de bestaande batterijen bij het te velde gaan al vast op 4 stukken zouden zijn geformeerd. Uit de door de 1e en 2e Batterij afgegeven sectiën ware dan eene nieuwe 3e Batterij voor de Ie Afdeeling samen te stellen; op gelijke wijze zou eene nieuwe 6e Batterij voor de IIe Afdeeling uit de afgegeven sectiën der 4e en 5e Batterij kunnen ontstaan; terwijl dan voor eene bij de mobilisatie nieuw op te richten IIIe Afdeeling 3 batterijen van 4 stukken uit de bestaande 3e en 6e Batterij moeten voortkomen.

Wat het aantal caissons van de gevechtstreinen der batterijen en van de lichte munitiecolonnen aangaat, ware daarbij te handelen als reeds boven werd aangegeven, terwijl voorts eenige uitbreiding der vredessterkte van de batterijen aan paarden hoogst gewenscht zoude zijn. Werd deze op 60 paarden bepaald, zoo ware eenerzijds de toestand voor de oefeningen der batterij in tijd van vrede aanmerkelijk verbeterd, en zouden voorts op elke sectie ongeveer 20 paarden komen, waardoor er circa 40 voor elke batterij van 4 stukken, sterk 110 paarden, zouden beschikbaar zijn. Zeker is dit een

minimum; maar de verhouding van de vredessterkte aan paarden tot de sterkte op voet van oorlog bleef gelijk aan de thans bij onze batterijen bestaande.

Weer stellen wij de vraag of nu deze handelwijze mogelijk mag worden geacht? Wat de voorbereiding in tijd van vrede van het oprichten der derde afdeeling betreft, evenals die van de mobilisatie van het regiment in het algemeen, spreekt het wel van zelf, dat ook hier de nauwgezetheid en toewijding betracht moeten worden, waarop bij het stelsel beschouwd sub 3° gewezen werd. Wij zullen dienaangaande niet in herhaling treden. De nieuwe afdeeling zou uit onderdeelen van twee verschillende garnizoenen gevormd worden; waar, vóór het tot eenige actie komt, op de mobilisatie zeker eene concentratie der divisiën gevolgd zal zijn, wordt dit bezwaar niet overwegend geacht. Afgezien van de reeds aangegeven maatregelen, zou de vredesorganisatie slechts wijzigingen van geringe beteekenis hebben te ondergaan. Behalve het meer vereischte kader van lageren rang, zouden een commandant voor de te vormen IIIe Afdeeling, een luitenant-adjutant, en voorts drie batterij-commandanten meer benodigd zijn. Daar de kapitein en de luitenants voor speciale diensten van het regiment voor de reservebatterijen, die onder deze omstandigheden wel zouden worden opgericht, beschikbaar zullen moeten blijven, zal hier op hen niet gerekend mogen worden. De oudste voor de functie van afdelings-commandant geschikt geoordeelde kapitein van het regiment ware dus voor het aanvoeren der IIIe Afdeeling te bestemmen; bekleedde hij de functie van batterij-commandant, zoo wordt hij als zoodanig door den oudsten luitenant van die batterij vervangen. Ook de commandanten der drie nieuw te vormen batterijen zouden uit de oudere luitenants moeten voortkomen; wordt verder rekening gehouden met den benodigden luitenant-adjutant en met een luitenant voor de lichte munitiecolonne der afdeeling, zoo komen bij mobilisatie bij elk regiment 6 luitenantsplaatsen open, die moeten worden aangevuld.

Sterk doet zich ook hier weder het gemis aan verlofs-officieren bij ons wapen gevoelen. Waar deze echter voor het

oogenblik niet beschikbaar zijn, brengt het groote belang der zaak tot de vraag of niet ook andere maatregelen te nemen zijn om in de bedoelde bij eene mobilisatie openkomende luitnantsplaatsen te voorzien?

Bij het overwegen daarvan wordt aangenomen, dat bij de regimenten Veld-Artillerie steeds de officieren volgens de organieke vredessterkte zullen aanwezig zijn. Voorts trekt de toestand bij het wapen der Infanterie onze aandacht, waar met overeenkomstige bedoelingen meerdere luitnants, die in tijd van vrede buiten den troep werkzaam zijn, boven de formatie werden gevoerd. Wilde men bij de Artillerie op de zelfde wijze te werk gaan, zoo zouden daarvoor in aanmerking kunnen komen de luitnants der Veld-Artillerie, leeraars aan de K. M. A. en de Rij- en Hoefsmidschool, de leerlingen aan laatstgenoemde inrichting en aan de Hoogere Krijgsschool, de luitenant werkzaam bij het D. v. O., de officieren der Instructiebatterij en wellicht nog andere. De maatregel zou het nadeel medebrengen, dat de verhouding van het aantal luitnants tot dat der kapiteins nog grooter werd, en daardoor ongunstig werken op de bevorderingskansen; maar bovendien, al werd in den aangegeven zin te werk gegaan, dan nog zouden niet alle plaatsen van de sectie-commandanten, die bij mobilisatie, door het alsdan benoodigd zijn van meer officieren, komen te ontbreken, door luitnants kunnen worden aangevuld; voor de overblijvenden moeten dus daartoe opgeleide onderofficieren worden aangewezen.

Zou nu de aanvoering der batterijen te velde ook bij eene dergelijke wijze van encadreeren verzekerd mogen worden geacht? In hooge mate zal het op die vraag te geven antwoord afhangen van het gehalte van het kader; in de eerste plaats dus van de opleiding, die de betrokken onderofficieren voor de door hen te verrichten diensten ontvangen. Een goed begrip van al wat in verschillende functiën van hen kan gevorderd worden moet aanwezig zijn, daarnaast zijn vlotheid, besluitvaardigheid en een goede blik op het terrein vereischt; geenszins echter behoeven zij het tactisch inzicht, dat voor den aanvoerder van de batterij, en dus ook voor de officieren, die dezen kunnen moeten vervangen, wel on-

misbaar is. De vereischte kennis nu, en in meer of minder mate ook de genoemde eigenschappen, kunnen door doeltreffende opleiding zeker bij vele onderofficieren worden bijgebracht; de hun op te dragen taak kan geleerd worden. Wij mogen aannemen, dat door de met die opleiding belaste officieren ernst en toewijding betracht zullen worden, evenredig aan het belang van de zaak, die het geldt. Waar verder voor het hier beoogde doel het aantal voor sectie-commandant geschikt te maken onderofficieren niet groot behoeft te zijn, twijfelen wij niet of de daartoe benoodigde geschikte personen zullen gevonden kunnen worden. Wij zien dan ook tegen de hier door ons aangegeven wijze van handelen geene overwegende bezwaren en vermeenen dus, dat voor het oogmerk langs dezen eenvoudigen weg de gewenschte toestand, dat de Nederlandsche Veld-Artillerie met batterijen van 4 stukken zal te velde gaan, zal kunnen verkregen worden.

Intusschen valt er op te wijzen, dat in het dus te velde geformeerde regiment Veld-Artillerie niet het vermogen schillen zal van dat, waarvan ook reeds in tijd van vrede de 3 afdeelingen zijn geformeerd. Het bezwaar toch, dat de bestaande batterijen voor die der te vormen IIIe Afdeeling bij de mobilisatie krachten zullen moeten afgeven, die zij zelve goed benutten konden, ja door haar wellicht noode kunnen worden gemist, zal zich zeker doen gevoelen; terwijl voorts ondanks dit afstaan van elementen, de nieuw gevormde afdeeling, wat betreft hare samenstelling en aanvoering, en dus ook in vermogen nog bij de anderen zal achter staan. De toepassing van de door ons het laatst aangegeven handelwijze zouden wij dan ook wenschen om te velde te ontkomen aan de batterijen van 6 stukken, maar het vormen reeds in tijd van vrede van de IIIe Afdeeling, waardoor het regiment met drie evenwaardige, doeltreffend geformeerde afdeelingen zou te velde gaan, moet ten bate van het veldleger, d. i. ten bate van den Staat, ons streven zijn.

Recapitulerende, willen wij de vier opvolgend beschouwde organisaties van het regiment Veld-Artillerie door *A*, *B*, *C* en *D* aangeven.

A en *B* betroffen het gebruik te velde van den totalen voorraad beschikbaar geschut. Bij *A* was deze mede in de vredesorganisatie opgenomen. De organisatie *B* bcoogde, bij eene vredesorganisatie grootendeels overeenkomende met de bestaande, door verdubbeling der batterijen bij mobilisatie eene organisatie op voet van oorlog als die bij *A* te verkrijgen.

Bij de stelsels *C* en *D* bleef het stukental te velde en op voet van vrede gelijk aan het bestaande. Bij *C* is dit geschut echter reeds in tijd van vrede over drie afdeelingen verdeeld in batterijen van 4 stukken; bij *D* is de vredesorganisatie gelijk aan de thans bestaande, maar worden bij den overgang op voet van oorlog de batterijen op 4 stukken gebracht, en wordt op dit tijdstip eene derde afdeeling in het leven geroepen.

Voor het overzicht diene nog de volgende tabel:

	OP VOET VAN VREDE.	OP VOET VAN OORLOG.
Organisatie A	3 Afd. ⁿ v. 4 B ^{ijen} v. 4 stukken.	3 Afd. ⁿ v. 4 B ^{ijen} v. 4 stukken.
„ B.	2 Afd. ⁿ v. 3 B ^{ijen} v. 6 stukken.	3 Afd. ⁿ v. 4 B ^{ijen} v. 4 stukken.
„ C.	3 Afd. ⁿ v. 3 B ^{ijen} v. 4 stukken.	3 Afd. ⁿ v. 3 B ^{ijen} v. 4 stukken.
„ D.	2 Afd. ⁿ v. 3 B ^{ijen} v. 6 stukken. (bestaande organisatie.)	3 Afd. ⁿ v. 3 B ^{ijen} v. 4 stukken.

De Voorzitter: Mijnheer OOLGAARDT! Namens de vergadering zeg ik U dank voor de behandeling van dit onderwerp, dat niet alleen voor de officieren der Artillerie, maar ook voor die der andere wapens van hoog belang is. Terecht is er door U op gewezen, dat samenwerking tusschen de verschillende wapens en in het bijzonder van de Infanterie met de Artillerie op het gevechtveld eene hoofdvoorwaarde is om te kunnen voldoen aan de verschillende eischen, welke kunnen worden opgelegd bij de bestrijding van een eventueelen tegenstander.

U hebt daarbij doen uitkomen, dat de grootere sterkte aan Artillerie van onze vermoedelijke tegenpartij het noodzakelijk maakt, ook onze artilleriekracht te vermeerderen en er op gewezen, dat, naar uwe meening, het aantal stukken van

de bij onze divisiën ingedeelde Artillerie zoodanig vermeerderd zoude moeten worden, dat aan elk der 3 regimenten Infanterie een Afdeling Artillerie kon worden toegevoegd en wel ter sterkte van 4 batterijen van 4 stukken. De aan die vermeerdering verbonden groote bezwaren, vooral wegens de kosten, hebben U er toe geleid, na te gaan, op welke verschillende wijzen daaraan zoude tegemoet kunnen worden gekomen, en ons de voor- en nadeelen van elk stelsel uiteen te zetten.

Er zullen denkelijk nog wel meer factoren zijn, welke hierbij overweging verdienen, zoodat ik vermeen te mogen aannemen, dat het U zeker niet onaangenaam zal zijn, te hooren, hoe ook andere leden der vergadering over deze zaak denken, voornamelijk om tot overeenstemming te komen omtrent eene oplossing van het vraagstuk: verhooging van de gevechtskracht onzer Artillerie bij de veldtroepen.

Mag ik daartoe vragen, wie van de heeren aan de discussie wenschen deel te nemen?

De Heeren VAN ESSEN, VAN OORDT, BERGANSIUS EN CREMER melden zich aan.

De VOORZITTER: Dan geef ik na de pauze het eerst het woord aan den Heer VAN ESSEN en schors thans voor een kwartier de vergadering.

De VOORZITTER heropent de vergadering, deelt mede, dat de Heer H. F. VAN WESSEM, Reserve 1e Luitenant der Infanterie, met algemeene stemmen als lid der Vereeniging is aangenomen, bedankt de heeren stemopnemers voor de door hen verleende hulp en geeft daarna het woord aan den Heer VAN ESSEN.

De Heer VAN ESSEN: Mijne Heeren. De vraag: hoe veel stukken de vuureenheid bij de Veld-Artillerie moet tellen, heeft reeds vóór de invoering van ons nieuwe geschut de gemoederen in beweging gebracht. Reeds toen wás eene krachtige strooming ten gunste der kleine batterijen merkbaar. Dat nochtans het aantal van 6 stukken voor de batterij behouden bleef, vond gedeeltelijk zijne oorzaak hierin, dat men meende in het vooropstellen der *splitsbaarheid* een middel te hebben gevonden, om de onder sommige omstan-

digheden aan deze organisatie verbonden nadeelen te ontgaan.

Het komt mij voor, dat de ervaring geleerd heeft, dat deze nadelen zich zóó veelvuldig voordoen, dat het beter is, de *ruureenheid* van 6 stukken geheel te doen verdwijnen en dat het splitsen der batterij slechts dan voordeelig zal zijn, wanneer het in vreedstijd voldoende is voorbereid. Ook uit een oogpunt van manoeuvreervaardigheid zal natuurlijk eene kleine batterij in het voordeel zijn. Men kan echter niet naar het bekende Fransche rapport verwijzen om aan te toonen, dat onze 6 stukken-batterij in de marschcolonne een te log geheel zoude zijn, want men had, naar ik meen, in *Frankrijk* het oog op eene 6 stukken-batterij van andere samenstelling. Op 't oogenblik telt onze 6 stukken-batterij nog 2 voertuigen *minder* dan de Fransche batterij van 4 stukken.

Door den geachten spreker is er op gewezen, dat ook door proeven in *Nederland* de meerderheid der 4 stukken-batterij boven die van 6 stukken bewezen is. Het zij mij vergund, hierbij een oogenblik stil te staan. Vermoedelijk worden bedoeld schietproeven, door de oefeningsbatterij in 1905 uitgevoerd. De uitkomsten dezer vuren, waarbij een zelfde doel 4 maal door eene batterij van 6 stukken en 1 maal door eene batterij van 4 stukken werd beschoten, zijn o. a. door den Generaal RONE niet minder dan 3 maal in verschillende artikelen gebezigd als bewijs voor de meerderheid der 4 stukken-batterij, omdat met laatstgenoemde in den kortsten tijd de meeste treffers verkregen werden.

Het spreekt reeds van zelf, dat in 't algemeen de uitkomsten van één vuur nimmer als bewijs van eene of andere stelling kunnen dienen, maar dat het in dit geval dubbel gevaarlijk was, moge blijken uit de beschrijving van het doel en de wijze van vuren. Het doel bestond uit een bataljon Infanterie, dat zich van marsch- tot gevechtsformatie ontwikkelt en tijdens die ontwikkeling beschoten wordt. De 4 compagnieën waren opgesteld in flankcolonne, gedeeltelijk in front, gedeeltelijk schuin marcheerende, elke sectie was voorgesteld door een linnen schijf van geëvenredigd trefbaar oppervlak. Op deze wijze ontstonden eenige groote complexen van linnen schijven, waartegen één onkele granaatkartets,

op korten afstand er vóór springende, een zeer groot aantal treffers kon geven. Het was geheel toevallig of een dergelijk geval zich voordeed; bij een overigens slecht afgegeven vuur kon, door het springen van een paar projectielen onmiddellijk vóór een der compagnieën, het aantal treffers aanzienlijk hooger zijn dan bij een ander vuur, dat beter verdeeld was. De wijze van vuren was in alle gevallen de zelfde n.l. automatisch verdeelen van een aantal schoten over eene strook van bepaalde breedte en diepte. Men zal inzien, dat bij deze wijze van vuren het *aantal treffers* onafhankelijk moet zijn van het *aantal vuurmonden*. Anders is het met den factor *tijd*, omdat het inschieten hierbij inbegrepen is en dit, aangezien het met lagen geschiedde, met 6 stukken natuurlijk langzamer ging dan met 4. Dat daardoor nochtans een zóó groot verschil behoeft te ontstaan als in het onderwerpelijke geval, komt mij onnoodig voor, wanneer gevuurd wordt op de wijze als thans het Reglement der Bereden-Artillerie toelaat, n.l. inschieten met eene sectie en daarna uitwerkingsvuur met de geheele batterij.

Het gaat dus niet aan, uit dit ééne vuur de meerderheid der 4 stukken-batterij te willen bewijzen; het is bovendien overbodig, omdat ook op andere gronden de mindere geschiktheid der 6 stukken-vuureenheid aan te toonen is. De kenmerkende eigenschap van het moderne veldgeschut is: het vermogen om, zonder de waarde van elk schot te verminderen, het aantal schoten per minuut zóó hoog op te voeren, dat — vurende tegen eene strook even breed als de batterij zelve — die vuursnelheid zelden noodig is. Zij kan dit vermogen dus benutten, door aan haar vuur eene grootere breedte of diepte of beide te geven. Beschouwt men nu, wat de breedte betreft, de werkingsfeer van eene batterij van 6 stukken, dan blijkt, dat bijv. op een afstand van 2500 M. die batterij met „spreiden” in weinige minuten een front onder werkzaam vuur kan nemen van 200 à 300 M., bij „breed spreiden” zelfs van 450 M. Maar doelen van eene dergelijke breedte zullen zich toch wel nimmer op ééne lijn bevinden, d. w. z. alle punten ervan even ver verwijderd van de batterij. Zij zullen bijna steeds geëchelonneerd zijn, zoodat men, met

6 stukken als één beschouwd vurende, aan het vuur opzettelijk eene grootere dieptewerking moet geven, door te strooien. Men gebruikt dan echter meer munitie, dan noodig is.

Bij de 6 stukken-vuureenheid is de toestand in vele gevallen zóó: óf men gebruikt het vermogen van het geschut niet voldoende, óf men verbruikt onnoodig veel munitie. Bij de schietoefeningen tracht men de moeilijkheden dikwijls te ontgaan op de volgende wijze: de B. C. schiet, met één stuk, grens tegen een der vleugels en geeft aan een S. C. de opdracht, ditzelfde te doen tegen den anderen vleugel. Na het grensschieten wordt dan nagegaan, hoe veel de vleugels in afstand tot de batterij verschillen en naar aanleiding daarvan opgemaakt, met welke verschillende O. H. de sectiën zullen vuren. Eene dergelijke manier van schieten moge in vreedestijd geen ander nadeel opleveren dan tijdverlies, in oorlogstijd loopt zij gevaar, meermalen te mislukken. De geheele manier van werken is toch in strijd met het eerste beginsel van den oorlog: eenvoud, en dat wel daar, waar de gecompliceerdheid vermeden kon worden door het gebruik van kleinere vuureenheden.

Vermindering van het aantal stukken is dus noodig. Of gelijktijdig het totaal aantal stukken per divisie vermeerderd moet worden, is eene vraag, die, naar mijne meening, voorloopig buiten beschouwing kan blijven. Om twee redenen: eerstens omdat het voor eene dergelijke uitbreiding benoodigde aantal officieren en lager kader niet voorhanden is en men zijne toevlucht zou moeten nemen tot verlofskader, wat ik voor mij een te onzekeren weg acht om, althans op 't oogenblik, daarop eene organisatie te baseeren; en ten tweede komt het mij voor, dat men de verhooging der gevechtskracht voorloopig beter kan verkrijgen door vermeerdering van den munitievoorraad. Binnen zekere grenzen kan men de gevechtskracht daaraan ovenredig stellen; waar die grens (de Franschen rekenen 3 caissons per vuurmond) bij ons op verre na niet bereikt is, meen ik, dat in de eerste plaats aan vermeerdering van de munitie gedacht moet worden.

Wanneer ik nu de heden avond besproken stelsels om te

komen tot kleinere batterijen nader beschouw, dan kan ik kort zijn betreffende de onder A en B genoemde, omdat de bezwaren daartegen door den geachten spreker voldoende zijn aangegeven. Maar ook het stelsel C zal, hoewel voordeelen bezittende, eene vermeerdering van uitgaven ten gevolge hebben, die vermoedelijk eene spoedige oplossing zeer in den weg zoude staan, terwijl ook hier geldt, dat elke vermeerdering van uitgaven, die men zich voor de Veld-Artillerie getroosten wil, in de eerste plaats ten bate van den munitie-voorraad moet worden aangewend.

En blijft dus over het stelsel D, dat ook door den geachten spreker als voorloopig het meest aanbevelenswaardige werd gekenschetst.

Tegen dit stelsel bestaat m. i. het ernstige bezwaar, dat het medebrengt: het oprichten van nieuwe eenheden bij mobilisatie. Ik meen, dat de krijgsgeschiedenis steeds het onraadzame van eene dergelijke wijze van handelen geleerd heeft. De nadeelen zijn niet te bewijzen, niet wiskunstig aan te toonen; het is, men zou kunnen zeggen, eene quacstie van gevoel, waarover men kan verschillen, maar ik wil er toch op wijzen, dat men door samenvoeging van verschillende onderdeelen nog geene batterij verkrijgen zal, althans geene, waarvan met grond verwacht kan worden, dat zij tegen de moeilijke taak, die haar wacht, opgewassen zal zijn. Zooals door den geachten spreker reeds werd opgemerkt, is de taak van den commandant eener snelvuur-batterij lang niet gemakkelijk. Veel meer dan bij het oude geschut eischt de moderne Artillerie een volmaakt „in de hand“ zijn van het instrument, want zonder deze eigenschap verdwijnt een groot deel van haar vermogen, dat immers juist bestaat in *verrassend, snel* en *juist* afgeven van haar vuur. Om dit te kunnen bereiken, moet de commandant zijn instrument kennen en beheerschen en dit kan alleen verkregen worden door langdurige samenwerking met zijn onderhebbend personeel.

Ik meen, dat ook uit een oogpunt van moreel weerstandsvermogen eene dergelijke bijeenvoeging van menschen onder

een hun grootendeels vreemden commandant geene aanbeveling verdient. Men is in vreedestijd licht geneigd, de waarde hiervan over 't hoofd te zien en toch geloof ik, dat op het gevechtveld de in vreedestijd gelegde band tusschen aanvoerder en ondergeschikten zoowel als tusschen deze laatsten onderling van overwegende beteekenis zal zijn.

Nog steeds — en ik meen te mogen zeggen gelukkig! — hebben onze batterijen iets individueels, de 1e. is anders dan de 2e. en deze weer anders dan de 3e., de invloed van den batterij-commandant is steeds merkbaar en hoe men ook moge streven naar eenheid in de opleiding en in de uitvoering der voorschriften, er zal, hoop ik, altijd genoeg ruimte blijven bestaan, opdat de commandant den stempel zijner persoonlijkheid op zijne batterij kan blijven drukken. Het is naar aanleiding van deze beschouwingen, dat ik aan het onder D genoemde stelsel, waarbij een derde der batterijen eerst in oorlogstijd zou worden opgericht, groote nadeelen verbonden acht.

Hiermede kom ik aan de beantwoording der vraag: op welke wijze dan het doel, vermindering van het aantal stukken der vuureenheid, ware te bereiken. Naar mijne meening is voor ons de *beste en practisch eenig mogelijke weg*: splitsing van de administratieve 6 stukken-batterij in 2 vuureenheden van 3.

Dit denkbeeld is niet nieuw, ook niet voor ons land. Bij de invoering van ons nieuwe geschut is het, naar ik meen, reeds ter sprake gebracht. Ook in 't buitenland is de aandacht in den laatsten tijd er op gevestigd. Uit het meergenoemde Fransche rapport blijkt, dat na de 4 stukken-batterij, het stelsel der „compagnie” van 6 stukken verdeeld in 2 „batterijen” van 3, het meest op den voorgrond trad. Dat men in *Frankrijk* aan de 4 stukken-batterij bleef vasthouden, moet misschien voor een groot deel worden toegeschreven aan het feit, dat deze formatie daar nu eenmaal bestaat, men er mede heeft leeren werken en er vertrouwen in heeft. Het is niet onmogelijk, dat de oplossing anders zoude geweest zijn, wanneer men geheel nieuw voor het vraagstuk stond.

Maar bovendien mag vooral niet uit het oog verloren worden, dat bij eene talrijke Artillerie, zooals de Duitsche en eerlang de Fransche, de vóór- en nadeelen zich geheel anders verhouden als bij eene zwakke Artillerie als de onze.

De voordeelen zijn te onderscheiden in tactische, schiettechnische en oeconomische.

Als *tactisch voordeel* beschouw ik: het grooter aantal batterijen per divisie, waardoor het mogelijk wordt, de Artillerie in verschillende meer of minder sterke groepen op te stellen. Zoowel de gesteldheid van het terrein als de dikwijls groote breedte der door onze divisien in te nemen fronten maken die verdeeling der Artillerie over verschillende opstellingen in vele gevallen noodzakelijk. De samenvoeging in groepen in stede van het masseeren in ééne stelling wordt trouwens ook in het nieuwe Duitsche reglement gehuldigd. Voorts geeft een grooter aantal batterijen gelegenheid tot toepassing van de zoo logische beginselen der moderne Fransche school: „permanence des missions” en „système de contre-attaques”, beginselen, die hoe langer hoe meer ook door Duitsche schrijvers worden gehuldigd.

Het spreekt van zelf, dat bij eene indeeling van 12 batterijen per divisie deze niet tot twee afdeelingen samengevoegd kunnen worden, maar de oprichting — reeds in vredestand — van een derden afdeelingsstaf onvermijdelijk is. Eene verdeeling in 3 afdeelingen is ook meer in overeenstemming met de samenstelling onzer divisie.

De schiettechnische voordeelen. Niet genoeg kan de nadruk worden gelegd op eenvoudigheid bij de methode van schieten, omdat alleen dan kans bestaat, dat onder de moeilijke omstandigheden, welke de oorlog medebrengt, de uitwerking der Artillerie aan de verwachtingen zal beantwoorden. Die eenvoudigheid nu wordt bij de 3 stukken-batterij in nog ruimere mate verkregen dan bij 4 stukken. Bij de 3 stukken-batterij is slechts één ondercommandant noodig, zoodat de overbrenging der commando's minder tijd vordert, ook is de uitvoering sneller en daardoor de schietvaardigheid grooter. Het grensschieten heeft plaats of met één vuurmond, of met de geheele batterij; dat met ééne sectie vervalt. Zeer

belangrijk is het gemakkelijker waarnemen der lagen en controleeren der zijdelingsche richting. Men heeft er bij de 3 stukken-batterij toch slechts op te letten, dat het middelste stuk vuurt op het midden van het doel en de schoten van de vleugelstukken een weinig binnen de vleugels van het doel vallen. Deze gemakkelijke wijze van vuur verdeelen springt ook bij directe richting in het oog. Een ander voordeel is hierin gelegen, dat het evenwijdig stellen der vuurmonden, zoowel onderling op elkaar als door middel van een zijwaartsch hulprichtpunt, zoo veel sneller gaat en daardoor het richten op springpunten vermoedelijk kan vervallen, wat weder eene vereenvoudiging beteekent. Een en ander is oorzaak, dat de taak van den batterij-commandant aanzienlijk vergemakkelijkt wordt en de schietvaardigheid der batterijen — vooral tegen kort zichtbare en bewegende doelen — wordt verhoogd.

De *oconomische voordeelen* bestaan hierin, dat de voorgestelde organisatie, behalve de oprichting van een afdeclings-staf per regiment, niet meer officieren en lager kader vordert dan de thans bestaande, terwijl zij den weg opent om door vermeerdering van den munitievoorraad op de minst kostbare wijze eene aanzienlijke vermeerdering van gevechtskracht tot stand te brengen. Het is daarom, dat ik haar noemde niet alleen de beste, maar voor ons practisch de eenige mogelijke oplossing.

De Heer VAN OORDT 1): Met groote belangstelling en, wat de strekking betreft, ook met instemming, heb ik de belangrijke voordracht van den geachten spreker van dezen avond over het actueele onderwerp: de organisatie der Veld-Artillerie aangehoord.

Hoewel geheel deelende de meening van Kolonel OOLGAARDT, dat de organisatie onzer Veld-Artillerie verandering behoeft, ben ik toch met den Heer VAN ESSEN van oordeel, dat die verandering op de eenvoudigste en meest gewonschte wijze

1) In eenige noten worden nog enkele korte toelichtingen tot het gesprokene gegeven, die, om ter vergadering niet te veel tijd in beslag te nemen, aldaar niet werden vermeld.

zal kunnen worden tot stand gebracht door eene eventueele splitsing van onze tegenwoordige batterijen in twee batterijen van 3 vuurmonden, en eene vereeniging der batterijen vier aan vier tot afdeelingen, dus 3 per regiment.

Ik acht mij niet bevoegd tot het uitspreken van een beslist oordeel over het voordeel van de drie-vuurmonden-batterij met het oog op de vuur-techniek. Hetgeen echter door den Heer VAN ESSEN is medegedeeld ten aanzien van de organisatie, wordt in hoofdzaak door mij beaamd.

Ofschoon mij dus, in dit opzicht, wel eenigszins het gras voor de voeten is weggemaaid, heb ik toch gemeend het woord te moeten vragen om de aandacht te vestigen op eene belangrijke quaestie, waarop m. i. heden avond niet voldoende de nadruk is gelegd en die, juist bij het snelvuurgeschut, van zoo uitnemend belang is: *de munitie-uitrusting*.

Dat het aantal vuurmonden eener organieke eenheid zooals eene divisie niet alleen te gering, maar ook te groot kan zijn in verhouding tot de getalsterkte der andere wapens, met name tot die van de Infanterie, is bekend (eene omstandigheid, waarvan wij intusschen nog geen last hebben!)

Maar, vooral ten aanzien van snelvuurgeschut, zij men indachtig, dat bedoeld aantal ook te groot kan zijn *in verhouding tot den beschikbaren munitievoorraad*. En het ware m. i. eene struisvogel-politiek, de artilleriekracht van eene organieke eenheid af te meten naar het aantal vuurmonden, zonder zich af te vragen of voor die vuurmonden wel voldoende munitie beschikbaar is. 2)

In eene der beschouwingen over deze quaestie werd het volgende beeld gekozen om de zaak nader toe te lichten.

---

2) „Au surplus la puissance d'une artillerie de campagne à tir rapide est moins caractérisée par le nombre des pièces que par l'importance des approvisionnements. Ce serait folie d'augmenter le nombre des pièces sans augmenter parallèlement, celui des caissons" (REINACH, La réorganisation de l'Artillerie bladz. 40—41. Argument der tegenstanders van de vermeerdering der vuurmonden bij een Fransch legerkorps). Ten aanzien van onze Veld-Artillerie kan gezegd worden, dat het beslist ongewenscht ware tot vermeerdering van vuurmonden over te gaan, alvorens voor de reeds voorhanden vuurmonden den beschikbaren munitievoorraad, althans tot het allernoodzakelijkste minimum te hebben vermeerderd.

Bij het blusschen van een brand op eene plaats, waar geen water voorhanden is (op de heide bijv.) baat het niets of men al een aanzienlijk aantal spuiten van groot vermogen ter plaatse brengt, als men niet zorgt voor den toevoer van eene aan dat aantal geëvenredigde hoeveelheid water. De overcomplete spuiten staan ons niet alleen slechts in den weg, doch, wat erger is, bij eene begrensde sterkte aan personeel en paarden, zouden de moeite en inspanning, aan het aanvoeren van de overcomplete spuiten besteed, veel beter zijn ten koste gelegd aan den toevoer van water, waardoor de andere spuiten voortdurend met volle kracht zouden kunnen werken.

Evenals wel immer het geval is bij het kiezen van een beeld, is ook het hier gegevene niet tot in alle details toepasselijk op het onderwerp, dat ons bezighoudt, doch uit hetgeen volgt, zal voldoende blijken wát wordt bedoeld.

Wij dienen ons af te vragen welk munitieverbruik bij de snelvuur-artillerie gemiddeld per vuurmond te verwachten zal zijn en aan welke eischen betreffende de munitie-aanvulling dienovereenkomstig zal zijn te voldoen, om zoo doende een grondslag te hebben (in verband met het rendement der caissons) ter bepaling van het aantal caissons, dat per vuurmond organiek aanwezig moet zijn en hare onderlinge echelonnering. Daaromtrent nu, leert ons de *vredeservaring* niets, terwijl er, wat deze quaestie betreft, feitelijk nog geene *oorlogservaring* bestaat. Wij zullen dus, naar mijne meening, goed doen te rade te gaan bij die natie, die reeds sedert geruimen tijd, zoo op technisch als op tactisch gebied, de baanbreekster is geweest voor de nieuwe denkbeelden omtrent de Veld-Artillerie: dat is de Fransche.

Het komt er tegenwoordig op aan, te beschikken over een groot aantal vuureenheden, die elk van eene zoodanige hoeveelheid munitie zijn voorzien, dat zij, onbezorgd voor munitiegebrek, telkens de „rafales” kunnen afgeven als dit noodig is en die gemakkelijk te hanteeren zijn, dat wil zeggen: waarvan het aantal voertuigen niet te groot is. Nu telt eene gevechtsbatterij van 6 vuurmonden niet minder dan 12 voertuigen, elk met 6 paarden bespannen, zonder nog

een enkele „caisson de premier ravitaillement” mede te rekenen. 3)

Indertijd hadden wij de batterij van 8 vuurmonden. Er werd evenwel als regel met 6 „stukken” uitgerukt, ofschoon toch het aantal per batterij voorhanden paarden een uitrukken met 8 stukken zoude hebben veroorloofd. Algemeen werd het commando over 8 stukken per batterij te moeilijk geacht, hoewel toch de caissons zich niet, zooals thans, met de vuurmonden in eerste linie bewogen, terwijl daarenboven toenmaals aan de *technische* vuurleiding, en aan de munitie-aanvulling in het gevecht, minder hooge eischen werden gesteld dan nu.

Het is vooral Generaal ROHNE, die op grond van de beschouwingen van REINACH, de artilleriekracht van een legerkorps uitdrukt in den mobielen munitie-voorraad.

Op dit oogenblik beschikt de Artillerie van een Fransch legerkorps over 46092 schoten (volgens REINACH: 48024) die van een Duitsch legerkorps over 52560 schoten. Als de nieuwe organisatie der Fransche Veld-Artillerie zal zijn voltooid (per legerkorps 30 batterijen van 4 vuurmonden) zal het Fransche legerkorps beschikken over 60120 artillerieschoten (volgens REINACH 62640). Wanneer wij nu bedenken, dat de Artillerie eener Nederlandsche divisie van 15 bataljons beschikt over 11952 schoten, dus die van twee divisien (30 bataljons) over 23904 schoten, dan zal het wel geen nader betoog behoeven, dat wij, nog veel meer dan door de geringe hoeveelheid vuurmonden, door de geringe hoeveelheid medegevoerde munitie in het nadeel zijn.

Men zou de meermalen verkondigde meening kunnen ziju toegedaan, dat die quaestie van den medegevoerden munitie-voorraad voor ons niet van zoo overwegend belang is, omdat

---

3) Bij eene batterij van 6 vuurmonden heeft men van die (in verband met de veelal uiterst moeilijke munitie-aanvulling zeer gewenschte) toevoeging afgezien, vermoedelijk omdat anders het aantal voertuigen in eerste linie beslist te groot zou worden. Men bedenke, dat tegenwoordig eene batterij van n „stukken” minstens $2n$ voertuigen in eerste linie telt (gevechtsbatterij), feitelijk moet de gevechtsbatterij $2n + a$ voertuigen tellen; voor $n = 6$ zou a minstens $= 2$, voor $n = 8$ zou a minstens $= 3$ moeten zijn. De aanwezigheid van althans één extra caisson (caisson du capitaine) in de gevechtsbatterij is beslist noodig.

ons veldleger dicht bij zijne basis blijft. Nog daargelaten de omstandigheid, dat er niet veel verbeeldingskracht voor noodig is om zich oorlogsgevallen voor te stellen, waarin zich zulks niet zal voordoen, wil ik er op wijzen, dat door mij, ook overigens, de genoemde meening niet wordt gedeeld, en dat in ons veldleger, evenals in alle veldlegers, de onmiddellijk voorhanden munitievoorraad zoo groot moet zijn, dat de in het gevecht verbruikte munitie *terstond* weder *bij de batterij* kan worden aangevuld, onafhankelijk van aanvoer per spoor trein of stoomboot. Die *onmiddellijke* aanvulling mag niet van improvisaties van het oogenblik worden afhankelijk gesteld.

Nu kunnen wij ons, zooals reeds werd opgemerkt, ten aanzien van het munitieverbruik in een oorlog, waarin aan weerskanten snelvuur-artillerie optreedt, op geenerlei ervaring (al ware het dan ook slechts van anderen) beroepen, wel echter levert de jongste oorlog reeds stof tot denken te over op dit gebied en, aangezien in Frankrijk het vraagstuk der munitie-uitrusting ernstiger is onder de oogen gezien dan elders, doen wij goed, althans niet al te ver ten achter te blijven ten opzichte van den daar te lande noodzakelijk geachten mobielen voorraad. Ten einde echter den schijn te vermijden als zoude ik overdreven eischen willen stellen, doe ik hier eene concessie, door den in Duitschland en in Frankrijk medegevoerden voorraad *met een vierde gedeelte te verminderen*, en dus slechts $\frac{3}{4}$ van dien voorraad tot grondslag der vergelijking met onzen voorraad te nemen. 4)

Drie vierden van den voorraad per legerkorps bedraagt:

In Duitschland 39.420 (dus p.m. 40.000) schoten.

In Frankrijk 46.980 (dus p.m. 47.000) schoten.

Zelfs wanneer men van deze beide getallen *weder* het kleinste tot grondslag neemt, dan blijven wij daarbij met onzen mobielen voorraad nog zoóver ten achter, dat ik niet

---

4) In Frankrijk wordt het vervoer met motorvoertuigen ernstig bestudeerd. Deze „motortreinen” moeten echter zijn georganiseerd. In verband met hunne grootere snelheid, vergeleken bij de treinen met paarden-trekkraft, zoude in elk geval de reductie van $\frac{1}{4}$ bij invoering van motortreinen voor ons zonder bezwaar kunnen geschieden.

kan nalaten, den toestand voor ons *zeer* ongunstig te noemen. Want, het zij nog eens gezegd: de materiele kracht van de Veld-Artillerie bij eenige organieke eenheid wordt tegenwoordig, minder dan ooit, alleen bepaald door het aantal *vuurmonden*, dat zij telt, doch ook door *het nuttig effect*, dat die vuurmonden kunnen opleveren. Dit nuttig effect wordt bevorderd door eene oordeelkundige organisatie in „handige”, niet te logge vuureenheden, die zoo weinig kwetsbaar zijn als mogelijk is, en die zijn voorzien van een grooten munitievoorraad, welke veroorlooft, onbezorgd voor munitiegebrek, van de kracht van het snelvuurwapen ten volle partij te trekken, in al die gevallen in het gevecht (en het zullen er *vele* zijn) waarin de *oogenblikkelijke* toestand zulks gebiedend eischt.

Hoodanig zou nu bij ons — zoo eenigszins mogelijk uitgaande van de bestaande organisatie — aan de vorenstaande eischen (handelbaarheid ook in vuurtechnischen zin en voldoende munitievoorraad, *ook* in eerste linie) kunnen worden voldaan? Bij eene batterij van 6 vuurmonden is eene goede oplossing, naar mijne overtuiging, niet mogelijk. In de eene of in de andere richting (of in beide richtingen) moet men daarbij een ongewenschten toestand aanvaarden. De keus moet dus worden gedaan tusschen de batterij van 4 en die van 3 vuurmonden 5).

Naar mijne meening zou, zooals ik reeds zeide, de batterij uit 3 vuurmonden moeten bestaan, terwijl dan het aantal caissons als volgt zou kunnen worden bepaald:

Gevechtsbatterij 3 vuurmonden en 4 caissons	}	alle gepantserd.
Gevechtstrein 4		
Bij de lichte munitie-colonne, per batterij 4		
Bij den artillerie-munitietrein, per batterij 4		
Totaal	16	caissons.

5) Eene batterij van twee vuurmonden met nog meer caissons zooals wel eens is voorgesteld, waarvoor zelfs bij het hevigste vuur, munitiegebrek om zoo te zeggen tot de onmogelijkheden zou behooren, blijft hier buiten beschouwing. Men kan ook te weinig spuiten hebben in verhouding tot den beschikbaren watervoorraad.

De gevechtsbatterij zou dus slechts 7 voertuigen tellen. Hierin verschil ik dus van gevoelen met den vorigen spreker, die 5 caissons bij de gevechtsbatterij verlangt. M. i. is ééne caisson „de premier ravitaillement” voor 3 vuurmonden voldoende; door eene gelijke samenstelling der verschillende echelons vereenvoudigt men voorts de munitie-aanvulling en (er kan niet vaak genoeg op worden gewezen) hoe geringer omvang de gevechtsbatterij bezit, zonder dat de in eerste linie terstond beschikbare munitie-voorraad te gering wordt, des te beter.

De divisie zou dan in de troepencolonne hebben: 36 vuurmonden en $8 \times 12 = 96$ caissons, totaal 132 voertuigen, wanneer wij, in verband met het vermeerderd aantal caissons, de lichte munitiecolonnen (ten opzichte waarvan ik overigens geheel met de beschouwingen van den vorigen spreker instem) bij den algemeenen gevechtstrein aan den staart der troepencolonne indeelen 6). Op dit oogenblik telt (normaal) de Artillerie in de troepencolonne 114 voertuigen (36 vuurmonden, 72 caissons en 6 gereedschapswagens); de vermeerdering van de colonnelengte in de troepencolonne zou derhalve ± 300 M. bedragen.

In de 16 caissons per batterij (192 per divisie, met inbegrip van algemeenen gevechtstrein en munitietrein) zouden worden medegevoerd (met inbegrip der kanonvoorwagens) 20.448 schoten, dus per 2 divisiën (30 bataljons) 40.896 schoten, zijnde dus nog minder dan het minimum hierboven bepaald, als wij bedenken, dat 2 Nederlandsche divisiën te zamen 30 bataljons Infanterie tellen.

---

6) Overweging zou het verdienen, de gereedschapswagens op marsch in te deelen bij de lichte munitiecolonnen. Mocht dit niet aanbevelenswaardig worden geacht en zouden dus de gereedschapswagens bij de gevechtstreinen blijven, dan zou de vermeerdering van lengte in de troepencolonne p.m. 500 M. bedragen. Bedenkt men echter, dat een Fransch legerkorps (30 batterijen) in de troepencolonne meer dan 500 artillerie-voertuigen telt, dus eene divisie (gemiddeld) meer dan 250, dan is die vermeerdering van geene betekenis te achten. Volgens Voorschr. Veld. bladz. 60, kunnen ook thans reeds de Lt. mun.colonnes achter de troepencolonne marcheeren. Dit zal echter, in verband met het geringe aantal caissons, o. i. hooge uitzondering moeten zijn.

Per vuurmond wordt thans beschikt:

In Duitschland over 385 schoten (kanon).

„ Frankrijk	„ 522	„	(vastgestelde nieuwe organisatie; tegenwoordig reeds meer dan 500 schoten).
„ Nederland	„ 332	„	(bij toch reeds geringe getalsterkte aan vuurmonden).

Bij de door mij voorgestane organisatie zou *per vuurmond* worden beschikt over $\pm$ 568 schoten, waarbij dient te worden opgemerkt, dat, gelet op het groote verschil tusschen Nederland, Frankrijk en Duitschland, wat betreft het aantal vuurmonden per organieke eenheid (welk verschil wordt aangegeven door de verhouding 72 : 120 : 144) uit den aard der zaak bij ons op grooter munitiegebruik *per vuurmond* zal moeten worden gerekend, dan in de beide andere landen. Hadden wij, bij het door mij aangegeven aantal caissons, 4 vuurmonden per batterij, in plaats van 3, dan zoude per vuurmond worden beschikt over 436 schoten, hetgeen naar mijne meening te weinig zoude zijn om het ook dan nog geringe aantal vuurmonden in Nederland (96 : 120 : 144) behoorlijk tot zijn recht te doen komen. Daarenboven zou dan de gevechtsbatterij 9 à 10 voertuigen moeten tellen, terwijl het m. i. juist een groot voordeel is van de drie-vuurmondenbatterij, dat de gevechtsbatterij uit slechts 7 voertuigen behoeft te bestaan 7).

Men heeft gelukkig in den laatsten tijd, bij alle beschouwingen over de landsverdediging, meer dan vroeger wel eens het geval was, den nadruk gelegd op het gebruik van de levende strijdkrachten buiten de liniën en stellingen. Men kan, uit den aard der zaak, omtrent het optreden van ons veldleger in verschillende denkbare gevallen van neutraliteits-handhaving en van landsverdediging, van gevoelen verschillen, en het is hier thans niet de plaats om daarover van gedachten te wisselen.

7) Ten aanzien van de geïmproviseerde splitsing eener batterij in het gevecht valt op te merken, dat zulks o.a. met het oog op de beschikbare hulpmiddelen voor zelfstandige vuurleiding, bezwaren oplevert.

Maar één ding staat m. i. vast. Willen wij met vertrouwen ons veldleger in het „open veld” zenden, dan is het onder alle omstandigheden noodig, dat de Artillerie van dat veldleger berekend zij voor hare, zoo gewichtige, taak.

Leiding, aanvoering, oefening en geest van den troep, ballistisch vermogen van het geschut, deugdelijkheid van het materieel, encadreering e. d. g., zijn niet de eenige factoren, die de gevechtskracht bepalen van het wapen, dat meer en meer een krachtigen en onmisbaren steun van het hoofdwapen vormt. Indien bij de Artillerie eener partij de *munitievoorraad* niet in overeenstemming is met de behoeften in het gevecht, zoo zal die partij zeer in het nadeel zijn tegenover een vijand, die, bij overigens gelijke krachten, wél voor eene voldoende uitrusting aan munitie heeft gezorgd.

En, daar ik er van overtuigd ben, dat de munitievoorraad van onze Veld-Artillerie niet voldoende is, heb ik gemeend hier niet te moeten verzwijgen op hoedanige wijze, naar mijne meening, daarin verbetering zou kunnen worden gebracht *zoo veel mogelijk onder aanpassing aan de bestaande organisatie.*

De Heer BERGANSIUS: Mijnheer de Voorzitter. Ik zal het kort maken. Indien ik het eerst aan het woord was geweest, had ik gaarne een voorstel willen doen om de discussie over de nieuwe organisatie uit te stellen tot eene volgende gelegenheid. De spreker van heden avond heeft een zeer belangrijk betoog gehouden over de organisatie van 4 stukken en hij heeft die organisatie uitvoerig uitgewerkt.

Maar hij heeft alleen beschouwd de 6 stukken-batterij als eenheid (bloc) en in zijne beschouwing niet opgenomen het element der splitsbaarheid, toegelaten in het reglement.

In de tweede plaats heeft Kolonel OOLGAARDT niet beschouwd het andere middel om van het beschikbaar aantal stukken meer partij te trekken, n.l. de batterij van 3 stukken.

Bij de discussiën over de versterking van de Fransche Veld-Artillerie is de vuureenheid van 3 stukken ernstig onder de oogen gezien. Ware het niet, dat de 4 stukken-batterij in Frankrijk ingeleefd is, wellicht zou de uitslag anders zijn geweest.

Omdat nu uitsluitend de batterij-bloc van 6 stukken en eene nieuwe organisatie van 4 stukken in de rede van heden avond zijn besproken en het beginsel der splitsbaarheid en de oplossing, welke de splitsing van de batterij van 6 in 2 van 3 biedt, onbesproken zijn gebleven, — had ik gewenscht, dat deze oplossing op een afzonderlijken discussieavond ware ingeleid.

Ik breng allen lof aan de improvisatie van den Heer van ESSEN, maar het blijft toch altijd eene improvisatie en ik had liever gezien, dat dit belangrijke onderwerp afzonderlijk ware voorbereid. Ik wil er wel bijvoegen, dat de 3 stukken-batterij bij ons geen vreemdeling is. Indertijd is deze organisatie voorgesteld en er is ook over geschreven 1).

Na den loop, welke de zaak heden avond genomen heeft, begrijp ik, dat geen afzonderlijke avond meer aan dit onderwerp kan worden gewijd.

Ik zou echter wel willen voorstellen, den Heer van ESSEN de gelegenheid te geven om bij wijze van appendix, in het Orgaan het gesprokene van heden avond aan te vullen en uit te werken. De Vereeniging telt eene massa leden en daarom is het wel van belang, dat zij in de gelegenheid worden gesteld, de zaak van beide kanten te bekijken.

De Heer CREMER: Mijnheer de Voorzitter. Slechts eene enkele vraag. Met veel aandacht heb ik geluisterd naar de belangrijke rede van den Heer OOLGAARDT, en vernomen, welke bezwaren aan de verwezenlijking van de door den geachten spreker geopperde denkbeelden in den weg staan en derhalve dienen te worden ondervangen, wil het mogelijk zijn tot eene meer doeltreffende organisatie van de Nederlandsche Veld-Artillerie te geraken. Een van die bezwaren is, dat in geval van mobilisatie een niet onbelangrijk incompleet zal ontstaan aan officieren, zoowel bij de invoering van de batterij van 4 stukken als bij behoud van de 6 stukken-batterij.

En daar het niet in sprekers bedoeling schijnt te liggen,

---

1) Men leze het werk van den rapporteur J. REINACH over: „La réorganisation de l'Artillerie”.

de in oorlogstijd te vervullen hoofd-officiers- en kapiteins-plaatsen reeds in vreedestijd aan te vullen, zal dat incompleet ten slotte geheel drukken op de luitenants, omdat de oudste kapiteins geroepen zullen worden tot het bekleeden van de nieuw gecreëerde hoofdofficiers-betrekkingen, de oudste luitenants als batterij commandant zullen moeten optreden. Heb ik den inleider goed verstaan, dan wil hij in dat gebrek aan luitenants o. a. voorzien:

1e. door reeds in vreedestijd eenige bereden officieren, die in speciale betrekkingen werkzaam zijn, boven de formatie te voeren; en

2e. door de beste onderofficieren te doen opleiden voor de betrekking van luitenant.

Zeer zeker zullen bij toepassing van het eerstgenoemde middel eenige officiersplaatsen kunnen worden aangevuld, doch dat aantal zal niet zoo groot zijn, dat het tweede middel zou kunnen worden nagelaten, maar daarvan zal wellicht het gevolg dan zijn, dat er gebrek ontstaat aan goed onderofficierskader.

Waar nu de zaak zoo staat, daar meen ik er op te moeten wijzen, dat Nederland, voor wat betreft de mogelijkheid om zijn officierskorps in geval van mobilisatie aan te vullen met *beroepsofficieren*, in buitengewoon gunstige omstandigheden verkeert.

Ik heb hier het oog op de in Nederland vertoevende officieren van het Indische leger, hetzij met verlof, hetzij gepensioneerd, en het schijnt mij logisch toe, dat, wanneer de nood aan den man komt, ook van de diensten van deze officieren wordt gebruik gemaakt, die latente krachten in 's lands belang worden aangewend.

Ik veroorloof mij daarom den geachten spreker de vraag te stellen of er principieel bezwaar tegen zou bestaan, dat in geval van mobilisatie bij de Veld-Artillerie worden ingedeeld de met verlof hier te lande aanwezige, en gepensioneerde officieren van de bereden Artillerie van het leger in Nederlandsch-Indië, voor zoo veel zij namelijk de fysieke geschiktheid bezitten voor den dienst te velde.

De Heer OOLGAARDT: Mijne Heeren. Met groote belangstelling heb ik de door den Heer VAN ESSEN gegeven beschouwingen gevolgd, en met genoegen gehoord, dat ook door dezen officier, die over zoo groote practische ondervinding beschikt, de 6 stukken-batterij als geheel wordt afgekeurd, evenals het beginsel van splitsen, gelijk dit, om de bezwaren der genoemde organisatie zoo goed doenlijk te ontgaan, in ons reglement is neergelegd. Waar ten opzichte dezer zeer belangrijke aangelegenheid thans eenheid van opvatting mag worden geconstateerd, komt het mij overbodig voor, hier nader in beschouwingen te treden over het verschil der redenen, die den spreker tot deze conclusie leidden, en die welke mij daartoe brachten.

Ook de Heer VAN ESSEN wil eene organisatie, die te velde kleinere tactische eenheden dan de bestaande geven zal; de wijze om daartoe te geraken echter wijkt af van die, welke ik de eer had u voor te dragen. Volgens sprekers stelsel toch zou de divisie te velde over 3 afdeelingen van 4 batterijen van 3 stukken kunnen beschikken; door mij werden, zoo lang niet tot uitbreiding van het aantal stukken zal worden overgegaan, 3 afdeelingen van 3 batterijen van 4 stukken voorgestaan.

Uit de omstandigheid, dat in mijne voordracht de 3 stukken-batterij niet werd genoemd, zal, naar ik vertrouw, niet zijn afgeleid, dat ik deze buiten het veld mijner overwegingen gesloten heb; zij werd echter niet in mijne beschouwingen opgenomen, omdat ik mij met eene organisatie op dezen grondslag slecht kan vereenigen. Door den Heer VAN ESSEN werden wij op voordeelen gewezen, maar nadelen staan daar tegenover.

In de eerste plaats schuilen deze in de aanvoering. Bij de 3 stukken-batterij zouden naar de aangegeven organisatie aan officieren een commandant en een onder-commandant zijn ingedeeld. De commandant, de leider van het vuur, moet zijne aandacht onverdeeld aan de te beschieten doelen en de ligging der springpunten kunnen wijden; de zorg, dat naar zijne aanwijzingen en bevelen op de juiste wijze in de batterij gehandeld wordt, zal dus bij slechts één persoon berusten. Reeds dit is een nadeel, maar het zal zich te

sterker doen gevoelen, als te velde de batterij-commandant komt te vallen en de onder-commandant als vuurleider heeft op te treden. Hooger toezicht op de richtige uitvoering der door den vuurleider gegeven bevelen ontbreekt dan geheel.

Nu zal wel is waar bij de splitsing van het vuur eener batterij, gelijk die onder bepaalde omstandigheden ook bij de batterijen kleiner dan die van 6 stukken gewenscht zal zijn, deze nadeelige toestand ook vaak kunnen intreden, maar ook dan weder bij de 3 stukken-batterij in sterker mate. Volgens het reglement voor de Veld-Artillerie toch zal bij eene splitsing der batterij de batterij-commandant de taak van afdeelings-commandant opnemen; die wijze van handelen is gewenscht voor de leiding van het vuur der onderdeelen, o. m. om die doelen of gedeelten daarvan te doen beschieten, die hij het meest noodzakelijk acht. Wordt nu in dezen zin te werk gegaan, dan zal bij de batterij van 4 stukken elke sectie haar sectie-commandant als vuurleider behouden. Bij de 3 stukken-batterij is de toestand anders. Splitst men ook hier, dan wordt op eenig doel of gedeelte daarvan slechts door één stuk gevuid, maar dit verkeert bovendien in de nadeelige omstandigheid, dat daarbij geen vuurleider aanwezig is, tenzij de stuks-commandant, die echter tegelijkertijd op de bediening moet toezien. Het komt mij daarom voor, dat men de drie stukken vaak onder éene leiding houden zal, ook in gevallen, waarin spreiding van het vuur grooter dan bij deze wijze van handelen mogelijk is, toch gewenscht zou zijn.

Een ander nadeel van tactischen aard is, dat bij verlies van een stuk het vermogen der batterij dadelijk tot dat eener sectie wordt teruggebracht, maar zwaarder weegt voor mij de volgende omstandigheid. Aan een stelselmatig elkaar bestrijden van de Artillerie van beide partijen, als inleiding van gevecht of veldslag, wordt niet meer gedacht; geenszins zal dan ook op het gevechtveld steeds tegenover elke batterij van den tegenstander eene eigen batterij worden gesteld; maar dit neemt niet weg, dat nog vaak ter bereiking van eenig tactisch doel de batterij Veld-Artillerie een gelijknamig onderdeel der vijandelijke macht zal te bestrijden

hebben, en dat alsdan de batterij van 3 stukken in meerdere gevallen van den aanvang af in het nadeel zal zijn. Door het eenigszins grooter aantal batterijen, dat, vergeleken met die van 4 stukken, kan gevormd worden, wordt voor mij dit bezwaar niet goed gemaakt.

De afdeeling Veld-Artillerie naar de denkbeelden van den Heer VAN ESSEN zou 4 batterijen tellen, en dit wordt een voordeel geacht omdat daardoor veel batterijen op verschillende punten in stelling kunnen worden gebracht. Van zelf doel ik sprekers meening, dat voor de meerderheid der te velde voorkomende gevallen de batterijen niet gemasseerd in ééne stelling behooren te worden opgesteld; splitsing om van het terrein een zoo nuttig mogelijk gebruik te kunnen maken, en om in meerdere richtingen te kunnen vuren, is gewenscht. Maar niet moet uit het oog verloren worden, dat bij die splitsing de afdeelings-commandant allerminst wordt uitgeschakeld; deze blijft ook onder die omstandigheden het vuur zijner batterijen leiden, geeft doelen aan, verstrekt opdrachten, zorgt voor munitie-aanvulling. Die taak zal, vooral wanneer de Artillerie onder vuur genomen wordt, geene gemakkelijke zijn, en zeker nemen de bezwaren toe met het aantal onderdeelen, waaraan bevelen moeten worden verstrekt. Ook daarom zoude ik, indien het aantal stukken toch niet grooter wordt, deze liever in drie dan in vier onderdeelen zien ingedeeld.

Met groot genoegen hoorde ik spreker het betrachten van eenvoudigheid bij het schieten voorstaan, waar ook bij mij de overtuiging bestaat, dat onder de moeilijke omstandigheden op het gevechtsveld slechts eenvoudige handelingen juist zullen worden uitgevoerd. Dat echter bij de batterij van 4 stukken niet op even eenvoudige wijze als bij die van 3 stukken zou kunnen worden te werk gegaan, wordt niet ingezien. De voordeelen toch schuilen minder in 3 of 4 stukken dan wel in het hebben van niet te groote batterijen. Het zijdelings richten der batterij, waar dit op het onderling evenwijdig stellen der stukken berust, kan iets minder tijd vorderen; maar dit voordeel weegt voor mij tegen de nadeelen niet op.

Waar spreker zeide, dat door mij het stelsel D als voor-

loopig het meest aanbevelenswaardige geacht zou worden, moet hij mij minder goed begrepen hebben. Ik meen integendeel duidelijk en met nadruk te hebben doen uitkomen, dat, juist omdat ook voor mij een sterk verschil bestaat tusschen in vreedstijd georganiseerde en geoefende eenheden en die, welke eerst bij mobilisatie worden geformeerd, de organisatie C krachtig wordt voorgestaan; dat het op deze is, dat voor de toekomst behoort te worden aangestuurd. Wordt deze organisatie inderdaad als de meest gewenschte beschouwd, dan gaat het niet aan, te zeggen, dat zij met het oog op de kosten toch niet te verkrijgen is; trachten de overtuiging ingang te doen vinden, dat onze strijdkrachten te velde die organisatie behoeven, is dan zeker meer gewenscht.

In de organisatie D wordt door mij niet anders dan een overgangstoestand gezien, eene handelwijze die gevolgd zou kunnen worden als morgen aan den dag tot mobiliseeren zou moeten worden overgegaan, ten einde ook bij den bestaanden toestand kleinere batterijen in het veld te brengen.

Worden de nadeelen, die de organisatie D uit haren aard moeten aankleven, erkend, toch vraag ik mij af of deze door spreker niet al te breed werden uitgemeten. Waar de aanvoering en het gebruik der onderdeelen van het wapen naar de zelfde beginselen en voorschriften beoefend worden, moet, naar het mij voorkomt, een kapitein of oudere luitenant de batterij kunnen beheerschen en op doeltreffende wijze kunnen aanvoeren, ook op het tijdstip, dat hij het commando aanvaardt. Dit moge thans na den korten tijd dat het snelvuurgeschut in gebruik is, nog niet in alle opzichten het geval zijn, voor de toekomst zal het als eisch moeten worden gesteld. Hoe toch zal anders de toestand zijn als te velde de batterij-commandant komt te ontbreken, of zelfs in vreedstijd als het bevel over de batterij in andere handen overgaat? De vraag doet zich voor, moet bij laatstbedoelde verwisseling de nieuwe batterij-commandant zijne opvattingen en handelingen wijzigen naar het speciale karakter van de batterij, dit kan van hem moeilijk gevorderd worden; of wel moet de wijze van optreden en werken met de batterij veranderd worden naar de inzichten van den commandant, die

het bevel aanvaardt; dit laatste zou, indien het eenigszins ingrijpende belangen betreft, de batterij zeer te onpas komen. Mij komt dan ook een zoo sterk individueel karakter voor de veldbatterijen allerm minst wenschelijk voor; maar bovendien valt op te merken, dat ook de batterijen, die volgens het stelsel van den Heer VAN ESSEN zouden te velde gaan, bezwaarlijk allen een dergelijk haar in vredestijd bijgebracht karakter zullen kunnen dragen. Uit de vredesbatterij van 6 stukken toch zouden 2 batterijen van 3 stukken voortkomen; terwijl de commandant van eene dier batterijen ook eerst bij mobilisatie het bevel daarover aanvaarden zou. Het stelsel D is, naar het mij voorkomt, zelfs in dit opzicht in het voordeel. Daarbij toch worden bij mobilisatie een derde der batterijen nieuw opgericht; bij het stelsel VAN ESSEN de helft.

Terecht heeft spreker opgemerkt, dat het formeeren van 2 batterijen van 3 stukken uit de batterij van 6 stukken geenszins een nieuw denkbeeld is. Bij de invoering van het snelvuurgeschut heeft het van den beginne af aan als een der oplossingen gegolden om aan de nadeelen der 6 stukkenbatterij te ontkomen. Zij was de meest eenvoudige en daardoor de goedkoopste, maar niettemin werd en wordt, afgezien van enkele voorstanders, over die handelwijze niet gunstig gedacht, althans niet de meest gunstige oplossing daarin gezien. Wel werd ingezien, dat de batterij van 6 snelvuurkanonnen te zwaar, en daarom voor het gebruik te velde minder geschikt was, maar dan werd de 4 stukkenbatterij ingevoerd. Zoo werd gehandeld in Frankrijk, in Zwitserland, in Denemarken, in Zweden, in Rumenië en andere rijken. Van zeer recenten datum is het oordeel der reeds door mij besproken commissie voor de jongste herziening in Frankrijk. In de ook reeds aangehaalde commentaar van den Generaal ROHNE leest men dienaangaande: „Dieser Vorschlag — het splitsen van de vredesbatterij van 6 stukken in 2 batterijen van 3 stukken bij mobilisatie — ist in Frankreich sehr eingehend geprüft, die Gliederung in zwei Halbbatterien hat sich dort der in drei Züge entschieden überlegen gezeigt, hat aber doch den Vergleich mit der viergeschützigen Batterie nicht aushalten können.”

De Heer VAN ESSEN zette ons meerdere theoretische voordeelen der door hem voorgestane organisatie uiteen; de bovenstaande uitspraak echter berust op de uitkomsten, verkregen in de practijk bij vergelijkende proeven genomen op groote schaal. Ik zie dan ook in de door spreker voorgestane handelwijze zeker eene groote verbetering van den bestaanden toestand, maar zoude haar niettemin niet ten uitvoer gebracht willen zien. Bij de invoering van het snelvuurgeschut, het wordt thans algemeen toegegeven, is men wat het maken eener organisatie betreft niet gelukkig geweest. Komt het nu tot eene reorganisatie, zoo hoop ik, dat niet slechts naar verbetering gestreefd zal worden, maar dat tot het indeelen onzer Veld-Artillerie in batterijen van 4 stukken zal worden overgegaan. Die formatie toch wordt onbestreden als geschikt voor de practijk erkend, en zij bleek bij vergelijkende proeven de beste te zijn.

De Heer VAN OORDT heeft ons in het bijzonder gewezen op de noodzaak om bij het snelvuurgeschut over eene groote hoeveelheid munitie te kunnen beschikken. Dat ik het in beginsel daarmede eens ben, behoeft wel geen nader betoog. Op dit belang, gelijk op meerdere andere, ben ik niet nader ingegaan, alleen om niet te uitvoerig te worden bij mijn betoog. Toch werd daarop door mij wel gewezen, en dan ook bij de 4 stukken-batterij een gevechtstrein van 4 caissons als eisch gesteld, opdat twee compleete caissons per stuk beschikbaar zouden zijn, afgezien van eene lichte munitie-colonne per afdeeling van 6 caissons. Ik deel dus de meening van dezen spreker, en zou alleen nog willen doen opmerken, dat men in het toekennen van veel munitie ter aanvulling van het vermogen van weinig geschut toch ook weder niet te ver moet gaan. Niet altijd toch zal uit enkele stellingen vuur gebracht kunnen worden op alle terreindeelen, waarop dit gewenscht wordt, en dus zijn vaak meerdere stellingen, en daarom ook meer geschut vereischt.

Ik kom ten slotte tot het door den Heer CREMER aangevoerde. Als ik dien spreker goed begrepen heb zou de bedoeling zijn, bij het groote incompleet aan officieren, dat voor het oogenblik bij het wapen der Artillerie nog bestaat, jonge

gepensioneerde officieren van het Nederlandsch-Indische leger en officieren van dat leger met verlof hier te lande als reserve-officieren te bezigen. Het denkbeeld verdient wellicht overweging; maar men zal daarin toch niet anders dan een bijkomenden maatregel kunnen zien; die handelwijze lost de quaestie allerminst op. Waar de dienst bij onze Veld-Artillerie van dien in Indië zeker verschilt, zou voorts eene opleiding noodig zijn voor de hier te vervullen taak, en zou ook daarna van tijd tot tijd bij het wapen moeten worden dienst gedaan. Maar op die officieren rust geenerlei verplichting, en dus geldt van hen, wat ik van het reservekader betoogde, dat men niet op hen rekenen, en dus op het stelsel geene organisatie gronden kan. De verlofsofficieren, die voor een goed gebruik van onze Veld-Artillerie onmisbaar zijn, moeten wij verkrijgen uit de militie, langs een weg als door mij in mijne voordracht werd aangegeven.

De Heer VAN ESSEN: Mijnheer de Voorzitter. Een enkel woord nog tot toelichting. Het argument, dat bij splitsing eener 3 stukken-batterij, één gedeelte zonder commandant zoude zijn, berust vermoedelijk op eene vergissing. Bij de 3 stukken-batterij zijn ingedeeld één commandant en één ondercommandant, er is dus altijd voor ieder deel een officier beschikbaar; bovendien merk ik op, dat splitsing bij eene 3 stukken-batterij wel tot de uitzonderingen zal behooren. Wat betreft het ontbreken van voorstanders der 3 stukken-batterij in de militaire litteratuur, veroorloof ik mij te verwijzen naar de Mei-aflevering van de *Artilleristische Monatshefte* 1908, waarin de Generaal VON CAEMMERER deze organisatie voor de Duitsche Veld-Artillerie aanbeveelt.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Door hetgeen wij gehoord hebben, zoowel van den geachten spreker van dezen avond als van de heeren, die aan het debat hebben deelgenomen, zullen wij allen wel overtuigd zijn geworden, dat verhooging van de artilleriekracht bij ons veldleger dringend noodig is, maar dat wij deze niet kunnen verkrijgen zonder veel geld. Uit mijne betrekking is het mij bekend, hoe veel bezwaren

zich reeds hebben voorgedaan en nog steeds bestaan om te komen tot eene uitbreiding der Artillerie. Zoo is o.a. ook, omdat de organisatie van batterijen van 4 stukken duurder is dan die van 6 stukken, deze laatste bij ons aangenomen, nog wel met vermindering van het aantal paarden der vorige vredessterkte.

Volkomen ben ik het eens met dat gedeelte van het betoog van den Kolonel OOLGAARDT, waarin hij de aandacht vestigt op de noodzakelijkheid van vermeerdering onzer Artillerie. Hij heeft daarbij in de eerste plaats aangedrongen op vermeerdering van het aantal stukken per Divisie. De daaraan verbonden bezwaren zijn evenwel niet licht te tellen, want, welke organisatie wij ook in de toekomst mogen krijgen, zoowel voor oorlogs- als voor vredestijd, het groote bezwaar zal vooreerst wel zijn en blijven: gebrek aan officieren en aan geoefende vuurleiders. Vermeerdering van het aantal officieren, de inleider heeft het ons aangetoond, zal veel moeite kosten; te meer, daar het nog wel eenige jaren zal duren alvorens het nu reeds bestaande incompleet aan officieren bij de Artillerie zal zijn aangevuld.

Daarbij komt — en dat is een niet minder voorname factor — vermeerdering van den benoodigden voorraad munitie, met de daarbij behoorende voertuigen en paarden.

Een derde bezwaar is het incompleet en het gehalte van het kader. De noodige stof tot aanvulling ontbreekt bij de vrijwilligers en het kost verbazend veel moeite om ook bij de miliciens het noodige kader te vinden.

Het middel, door Kolonel OOLGAARDT aangegeven om een beter intellect bij de Artillerie te krijgen, moet dan ook, mijns inziens, ten zeerste worden ondersteund. Wij weten allen, hoe het met de indeeling der militieplichtigen bij de Bereden-Artillerie gesteld is. Deze worden gedeeltelijk verkregen uit hen, die zich daarvoor hebben aangegeven, de meesten echter moeten door den Provinciaalen Adjutant daarvoor worden aangewezen.

Is dit reeds op zich zelf voor die autoriteit eene zeer moeilijke taak, ter voorkoming van alles zoude het m. i. het billijkste wezen, ook te dezen opzichte het lot te laten beslissen, bijv. door eene bepaling, dat van het aandeel der

provincie in de lichte de zoo veel eerste nummers bij de bereiden wapens zullen worden ingedeeld, als deze uit de provincie miliciens moeten verkrijgen.

Op die wijze zal het, dunkt mij, mogelijk zijn, onder die miliciens ook meer ontwikkelden aan te treffen, dan nu het geval is.

Waar nu, ook gelet op de groote kosten aan kazerneering, stalling, loodsen voor het materieel, enz., in de naaste toekomst niet te denken is aan vermeerdering van het aantal *stukken*, dient wel gezocht te worden naar eene andere oplossing van het vraagstuk: verhooging der *gerechtskracht* onzer Artillerie.

Deze berust, behalve in eene doelmatige organisatie, voornamelijk in de op het gevechtsweld bij de batterijen beschikbare *munitie*, zooals de Overste VAN OORDT ons zoo duidelijk heeft aangegeven, en in de *ge oefendheid* van het personeel.

Eene organisatie, welke in oorlogstijd de *oprichting* van nieuwe onderdeelen — batterijen — noodig maakt, is m. i. geheel af te keuren. Voor ons land in het bijzonder is slechts die aan te bevelen, welke in vredes- en in oorlogstijd de zelfde is. Daarom zoude voorloopig gewenscht zijn eene verdeling van het Regiment Veld-Artillerie in 3 Afdeelingen, elk à 2 batterijen, en deze laatste zoodanig georganiseerd, dat bij eene *splitsing* in „onderdeelen” van 3 stukken, deze, door de daaraan toe te voegen caissons en hulpmiddelen voor de vuurleiding, als „batterijen” kunnen worden aangewend.

De Heer VAN ESSEN heeft ons de gevechtswaarde dezer batterijen van 3 stukken uiteengezet.

Zeer terecht is bij het debat opgemerkt, dat onze tegenwoordige reglementen eene splitsing der batterij van 6 stukken toelaten in onderdeelen van 2, 3, 4 of 5 stukken, ja zelfs van 1 stuk, naar mate de omstandigheden dit vorderen. Onnoodig is het wel te zeggen, dat voor de doelmatige aanwending dezer onderdeelen, het personeel, zoowel officieren als kader en manschappen, *goed ge oefend* moet zijn.

Juist op grond van die hooge mate van ge oefendheid, vind ik het — ook wegens het incompleet aan officieren — jammer, dat artillerie-officieren onttrokken worden aan den eigenlijken

artilleriedienst door hunne indeeling bij de treinafdeelingen. Werden de treinafdeelingen van de Regimenten Veld-Artillerie afgenomen en vereenigd tot een zelfstandig Korps, Trein, waarbij officieren en kader van alle wapens in dienst konden treden, dan zouden daardoor reeds eenige artillerie-officieren beschikbaar komen voor de staven der afdeelingen en de batterijen 1).

Tegen het voorstel, dat straks door den Heer BERGANSIUS gedaan is om aan het gedrukte verslag eene toelichting toe te voegen van de beschouwingen van den Heer VAN ESSEN, voornamelijk in het belang van de leden, die hier heden avond niet tegenwoordig konden zijn, bestaat ook van de zijde van den Heer VAN ESSEN geen bezwaar; te minder omdat de tijd en de gelegenheid ontbreken om een afzonderlijken avond voor de bespreking van het door hem behandelde onderwerp beschikbaar te stellen.

Ik kan nog mededeelen, dat het initiatief om het onderwerp van heden avond in eene vergadering van deze Vereeniging te behandelen, is uitgegaan van den Kolonel OOLGAARDT. Mij dunkt, dat wij hem daarvoor zeer erkentelijk moeten zijn, daar het niet anders dan in het belang van onze Vereeniging kan zijn, indien personen van dergelijke positie, ervaring en kunde als de zijne hier als sprekers optreden.

Mijne Heeren! Deze vergadering is tevens de laatste in dit werkjaar. Verschillende belangrijke onderwerpen zijn in dit jaar hier aan de orde geweest. Moge de behandeling dier onderwerpen hebben bijgedragen tot het verkrijgen van meer kennis omtrent een inzicht in de besproken aangelegenheden en een en ander tevens zijn geweest in het werkelijk belang des lands. Ik spreek daarbij de hoop uit, dat dit ook het geval moge zijn met de onderwerpen, welke in het volgende jaar hier ter sprake zullen komen.

En hiermede sluit ik deze vergadering.

---

1) De organisatie van zulk een Korps, Trein komt mij te meer gewenscht voor, omdat in de toekomst ook voor den treindienst gebruik zal moeten worden gemaakt van motorvoertuigen en motorvaartuigen en dien-tengevolge de voorbereiding en regeling van de verschillende diensten en de daarbij te bezigen paarden- of mechanische beweegkracht in ééne hand gelegd kan worden.

BIJLAGE I.

NOTA betreffende de organisatie der 3 stukken-batterij, toegevoegd aan het gesprokene op 16 April j.l.

Volgens de voorgestelde organisatie zoude het Regiment Veld-Artillerie in vreedstijd bestaan uit 3 Afdeelingen van 2 batterijen van 6 stukken. Deze vredesbatterijen worden in oorlogstijd gesplitst in 2 batterijen van 3 stukken, genaamd batterijen A en B, waarvan de samenstelling in den bijgevoegden staat is aangegeven.

Daarbij is uitgegaan van de volgende beschouwingen:

1. Wil de 3 stukken-batterij hare voordeelen doen gevoelen, dan zal zij *per vuurmond* meer munitie verschietsen dan in de 6 stukken-batterij het geval zoude zijn. Immers, aan het meer gebruik maken van het vermogen van *snelvuurgeschut* ontleent zij haar bestaan. Er moet dus — per vuurmond — ook meer munitie beschikbaar zijn; vandaar, dat een aantal van 3 caissons als gevechtstrein, voor 2×3 vuurmonden te gering moet worden geacht.

Aan den anderen kant is het afzonderen van een deel der munitie in eene lichte munitiecolonne, wat bij de 6 stukken-eenheid noodzakelijk was ter wille van de manoeuvreervaardigheid der batterij, bij de 3 stukken-batterij onnoodig. Het komt daarom gewenscht voor, de 9 caissons, welke in de lichte munitiecolonne voorhanden zijn, over de batterijen te verdeelen zoodat elke 3 stukken-batterij over een gevechtstrein van 3 caissons beschikt. Door opheffing van de L. M. C. komen bovendien 1 officier, 1 wachtmeester en 2 ordonnansen oeschikbaar als *verkenningpersoneel voor den afdeulings-commandant*, waaraan dringend behoefte bestaat. Het overige personeel van de L. M. C. vult het meer benoodigde bij de batterijen aan, zoodat, blijkende uit de „recapitulatie”, per 6 stukken-batterij slechts meer benoodigd zijn: 6 man en 1 rijpaard.

2. De organen, van welker meerdere of mindere geschiktheid de gevechtswerkzaamheid van de batterij afhangt, zijn, naast

stuk-commandanten en richters, het personeel dat, voor en tijdens het vuur, buiten de batterij optreedt. Als zoodanig noemen wij: verkenners, ordonnansen, aanvoerders der telefoonpatrouilles en ondercommandanten bij den gevechtstrein. Voor deze functiën zijn bekwaamheden en eigenschappen noodig, welke met de taak van *richter* niets gemeen hebben. Zij liggen meer op het gebied van den korporaal-vrijwilliger. Bovendien zijn deze korporaals, die tevens de stof vormen, waaruit de wachtmeesters worden gevormd, een zeer weinig constant element in de batterij. Op grond van deze overwegingen komt het gewenscht voor, de taak van richter niet aan de korporaals-vrijwilligers, maar aan de miliciens op te dragen. Eerstgenoemde dienen de richtopleiding te volgen, omdat zij dit voor hunne functie als reserve-stukcommandant noodig hebben. Van de milicien-richters kan een zeker aantal korporaal zijn.

3. De trompetters worden als telephonisten gebezigd, bovendien worden de korporaals en een aantal miliciens als zoodanig opgeleid.

4. Van het thans bij den gevechtstrein ingedeelde kader wordt de wachtmeester bestemd tot commandant van den G. T. der batterij B. De gereedschapswagen blijft met den smidbankwerker en den houtwerker bij de batterij A. Daarentegen is een bereden hoefsmid bij elke batterij gewenscht, uit de militie kan een tweede onbereden hoefsmid bij de reserve-manschappen ingedeeld worden. Eveneens bevindt zich bij elke batterij een zadelmaker, die bij batterij B voert eenig gereedschap op den caisson mede.

5. De bagagetrein kan voor de batterijen A en B samen de zelfde indeeling behouden als nu. Meestal zullen de batterijen A en B toch vereenigd zijn, treedt eene batterij afzonderlijk op, dan zijn de te overwinnen bezwaren geene andere dan nu ontstaan bij detachering eener sectie.

6. De vredessterkte der batterij van 6 stukken kan blijven zooals zij is, slechts dient de lichting met één man te worden

verhoogd. Ook de wijze van opleiding en de bevelvoering der batterij zouden wij ongewijzigd willen laten, met dien verstande dat rekening wordt gehouden met de oorlogsbestemming van den oudsten luitenant. De sterkte aan paarden laat gedurende de zomerperiode bijna steeds oefening met eene batterij van 3 stukken toe, die afgewisseld kan worden met 2 batterijen van 3 vuurmonden of met eene batterij van 3 vuurmonden en een gevechtstrein van 3 caissons. Door samenvoeging van 2 batterijen kan eene volledige batterij op oorlogssterkte verkregen worden.

Uit het voorgaande blijkt, dat bij de voorgestelde organisatie per *Regiment Veld-Artillerie* meer benodigd zijn :

Aan personeel en paarden:

1 Afdelingsstaf,	} verkenningpersoneel voor de 3de afdeling.
1 Luitenant,	
1 Wachtmeester,	
2 Ordonnansen,	
36 Kanonniërs,	} voor de batterijen.
6 Paarden,	

Aan materieel:

- 20 Telephoontoestellen enz.,
- 6 Batterijkijkers,
- 6 Observatieladders,

waarvan de totale kosten geraamd worden op $\pm f$ 7000.

De vermeerdering aan uitgaven mag zeer gering genoemd worden, vergeleken met de groote aanwinst aan artilleristische kracht der Divisie. Nochtans achten wij dezen maatregel, *die ten spoedigste moet en kan worden genomen*, slechts een voorloopigen.

De eerstvolgende stap, die gedaan moet worden om de gevechtskracht van onze Veld-Artillerie op peil te brengen, is: de toevoeging van nog 2 caissons aan de gevechtsbatterij. De gevechtskracht der 3 stukken-batterij zal dan vermoedelijk niet achterstaan bij die van onze tegenwoordige 6 stukken-batterij, zoodat de totale gevechtskracht onzer Veld-Artillerie alsdan verdubbeld zoude zijn, *zonder dat meer officieren of kader vereischt worden.*

VAN ESSEN.

**Voorgestelde organisaties der 3 stukken-batterijen A en B,
verkregen door splitsing der 6 stukken-batterijen.**

	Batterij A.		Batterij B.	
	Personeel.	Paarden.	Personeel.	Paarden.
De Gevechtsbatterij.				
Kapitein batterij-commandt	1	1		
1ste Luit. "			1	1
Luitenants onder-comm.	1 ¹⁾	1	1 ¹⁾	1
Wachtmeester-hulprichter	1	1	1	1
Korporaals-Verkenners, tevens Ordonnansen	2	2	2	2
Trompetter-telephonist	1	1	1	1
Korporaal-telephonist	1	1	1	1
Onbereden-telephonisten	2		2	
Wachtmeesters stuks-comm.	3	3	3	3
Richters en Kanonniërs	18		18	
Stukrijders	18	36	18	36
Reservemanschappen	3		3	
De Gevechtstrein.				
Oppervachtmeester comm.	1	1		
Wachtmeester commandant			1	1
Ordonnans	1	1	1	1
Korporaal	1	1	1	1
Bereden-hoefsmid	1	1	1	1
Stukrijders	9	18	9	18
Reservemanschappen	6 ²⁾		6 ²⁾	
Zadelmaker	1		1	
Hospitaalsoldaat	1		1	
Stuk-rijders	3	6		
Smid-bankwerker	1			
Houtwerker	1			
Korporaal	1	1	1	1
Geleiders met reservepaarden	2	4	2	4
Oppassers met handpaarden	2	4	2	4

1) Eventueel bovendien 1 verlofs-officier (reserve).

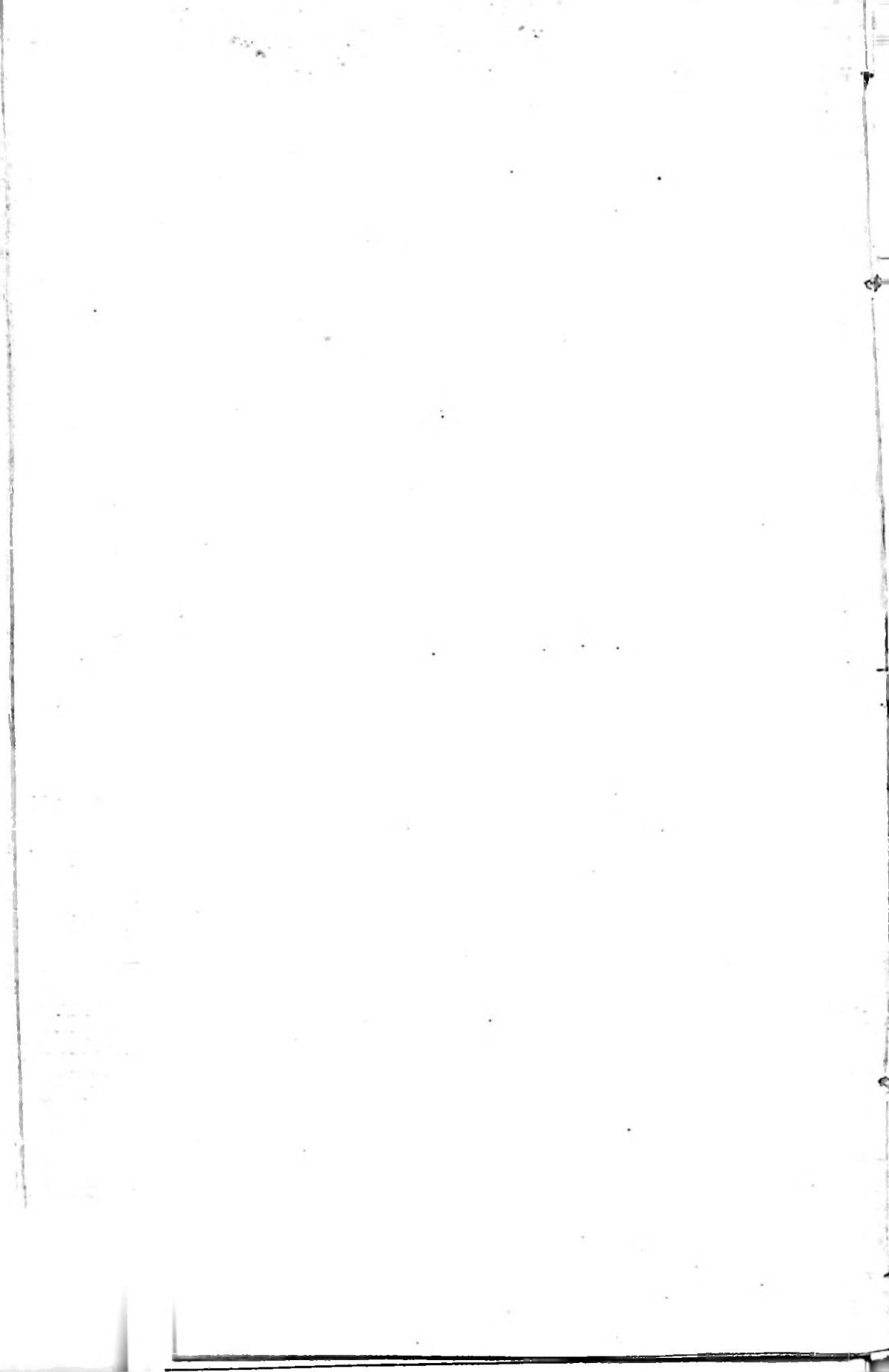
2) Waaronder een hoefsmid.

RECAPITULATIE.

Benaming der Onderdeelen.	Kapiteins.	Luitenants.	Oppezicht- meesters.	Wachtmeesters en fourier.	Korporaals.	Stukrijders.	Kanonniërs.	Reserve-man- schappen.	Werklieden.	Trompetters.	Ordonnansen.	Hospitaalsol- daten.	Voertuigen.	Totaal personeel.	Totaal paarden.
Gevechtsbatterij A . . .	1	1		4	3	18	18 ¹⁾	5 ²⁾		1			6	51	46
" B . . .		2		4	3	18	18 ¹⁾	5 ²⁾		1			6	51	46
Gevechtstrein A			1		2	16 ³⁾		6	4		1	1	4	31	37
" B				1	2	13 ³⁾		6	2		1	1	3	26	31
Bagagetrein A en B . .			1	1		5		3					4	10	12
Totaal voor de batte- rijen A en B	1	3	2	10	10	70	36	25	6	2	2	2	23	169	172
Bestaande Organisatie der 6 stukken-batterij. 1/3 der lichte Munitie- colonne	1	3	2	10	9	60	30	15	6	2	2	2	20	142	150
Totaal	1	3	2	10	10	70	30	24	7	2	2	2	23	163	171

Meer benoodigd voor de voorgestelde organisatie, per batterij van 6 stukken: 6 man 1 paard.

1) Waaronder een aantal milicien-korporaals. 2) Waaronder 2 bereiden telephonisten. 3) Waaronder 2 officiers-oppassers.

MEDEDEELING.

Den 30en April 1909 is door mij het navolgende telegram verzonden:

„Den Prins der Nederlanden, Hertog van Mecklenburg, Paleis, Noordeinde, Den Haag.

„De Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, deelende in de algemeene vreugde in den lande over de zoo heugelijke geboorte van de Prinses van Oranje-Nassau, Hertogin van Mecklenburg, betuigt Uwe Koninklijke Hoogheid, Eerelid der Vereeniging, hare eerbiedige hulde en uit tevens de hartgrondigste wenschen voor het geluk en den voorspoed van de Troonopvolgster en van het Vorstelijk Huis van Oranje.”

De Voorzitter

(w. g.) J. DE WAAL.

Hierop werd den 1en Mei d.a.v. het navolgende telegraphisch antwoord ontvangen:

„Generaal De Waal, Voorzitter Vereeniging tot beoefening der Krijgswetenschap, Den Haag.

„Mijn hartelijken dank voor aangeboden gelukwenschen.”

(w. g.) PRINS DER NEDERLANDEN.